

Я. КУРЯДИК

ТО
НЕ ТАК ЯК
ВДОМА

Ярослав Курдидик

(Максим Булька)

То не так як вдома

Гуморески

Ярослав Курдидик
(Максим Булька)

То не так як вдома

Гуморески

Торонто, 1993 р.
Видавництво “Наша слава”

ПОВАЖНІШЕ СЛОВО ДО ЗБІРКИ ГУМОРЕСОК

Аж напрошується на цьому місці привести жарт, що його колись помістив був львівський гумористичний місячник “Зиз”. Редактор “Зиза” сидить нахмарений, підперши обома руками бороду і коли приятель питає його: “Ти чого в такому похоронному настрої?”, відповідає: “Дай мені спокій, “Зиз” має вийти, і я якраз придумую жарти!..”

Бо таки справді: наша література досить багата у кожному жанрі, і книжковими появами з будь-якої її ділянки можна скласти чи починати будувати окрему бібліотеку, але спробуйте створити такий книгозбір з відтинка гумору, — і ви дуже скоро побачите, що шафа на такі видання не потребує мати багато полиць. Додаймо: книжкових появ з цього жанру буде доволі, але видань авторів, які працювали б виключно в цій “веселій” ділянці, будете з сумом рахувати на паляцях обох рук, а з “клясичних” видань знаємо поки що тільки кілька однотомових.

Правда, не зробив теж досі ніхто навіть спроби схопити цілісно ділянку української гумористичної літератури, чи зробити хоч би бібліографічні реєстри книжкових видань та преси з цього відтинка, — дарма, що це була б справжня піонерська робота і напевне вместила б автора цього і того на достойне місце в історії нашої літератури. До речі, в одного нашого книголюба бачили ми кількасот-томну збірку таких видань, але при всьому своєму завзятті та відданості цій колекції, він — знову ж таки нає на глум — постійно поважно бідкався:

“А Господь його знає, скільки цього мало б бути та що мені ще в цій збірці бракує...”

І все це тоді, коли дослідники нашої національної вдачі впевняють, що одною з рис характеру українця є оптимістичний погляд на довкілля, рівновага духа навіть у найбільш прикрих умовах, погідність поведінки та віра в добрий вислід кожної позитивної чи потрібної дії. Вдача з такими основними рисами мусіла створити все те, чим гордимось перед усім світом, — нашу невмирущу пісню і наш танок, нашу орнаментику і народне мистецтво, нашу ношу і наш побут, нашу відвагу та відданість у змаганні до Найвищих Ідеалів своєї Нації. Всі згадані відтинки нашого особистого та громадського життя переплетені окремою радістю, — навіть в обличчі найбільших загроз, до смерти включно, наші діди і предки вміли протиставити свій “козацький” гумор, так досадно схоплений в історичному “Листі запорожців до султана”, який залякував їх своєю “світовою” всепотужністю. Томами повинні бути теж списані наші народні дотепи та сміховинки, а мабуть ще ніхто досі не списав тих соток соток великих коломийок, десятки з яких кожний з нас знає, — не списав просто тому, що ці коломийки родяться впарі з переживаною нашим народом буденщиною і будуть родитися, доки той народ житиме. І це тому ми маємо дотепи та коломийки з дійсності під кожною окупацією України, і вони не раз так одверто, різко та досадно з’ясовують історичну дійсність народу, що й історик краще її не схопить.

Але якраз тут і сама суть вродженого українцеві гумору. Він, той гумор, так подрібно та так зеркально вірно відтворює переживання народу і кожночасну буденщину, в якій той народ живе, що з моментом, коли переживання минається і буденщина змінюється, — змінюється і досадний чи веселий погляд народу на них, створюється новий підхід до безпосередньої дійсності і згодом раніший підхід чи погляд стає все менш актуальний, з часом менш зрозумілий та врешті, майбутнім дивний і майже нецікавий. Це і є

прикметою кожного гумору: поза постійними й мабуть вічними основами гумору, як от нещирість чи хитрість у коханні, як напушеність, зазнайство, облесність, брехня, обман та їх носії (хоч би “вічна” свекруха!), все інше з актуальної на сьогодні веселости чи гумору з ходом часу “старіється”, — і з колосальної кількості приказок, дотепів та жартів залишається постійною вартістю в культурі народу тільки небагато. І саме тим “вічним” у гумористиці пишаються на сторінках історії літератури всі наші котляревські, гоголі, гулаки-артемовські, руданські, стороженки та інші, “ім же ність числа” і водночас “відходять” і “старіються” навіть ті з найкращих сучасних нам гумористів фейлетоністів, яких ми так любили та які вже для дітей наших стають все більш незрозумілі і просто потребують окремих пояснень.

Усе сказане про гумор досі, стосується й до цієї нашої книжки. В ній зібрані з великої письменницької спадщини Ярослава Курдидика найвидатніші гуморески на веселі фейлетони, які вийшли з-під його пера та які розкинені в українській пресі вільного світу так, що їх ледве чи будь-хто зможе хоч би тільки зрештувати. Підібрані ці гуморестки так, щоб показати, як відзвучувався автор на різні прояви та факти тогочасної дійсності та як устигав він і в сірій таборовій і по-таборовій буденщині знаходити її веселі моменти. Може бути, що Ярослав був би підібрав та вибрав для такої як ця, збірки інші гуморески, як ті, що в ній є, але вона виходить посмертною його публікацією — і такою вже й залишиться в майбутній бібліографії цього літературного жанру. Впорядчики цієї книжки підбирали їх так, щоб показати, як трохи не в кожній життєвій ситуації міг їх автор схопити та підмітити щось таке, після прочитання чого треба так чи сяк, слабше чи сильніше, але таки всміхнутися, — може ще й ствердити, що й теми цих гуморесок схоплені чи не вперше такою формою. І тому теж маємо у збірці гуморески на теми таборових, діпівських буднів, про зустрічі з чужинецьким світом, про

хиби своїх земляків та, врешті, і про власні, чисто особисті пригоди й нагоди, недотягнення і провали...

Військова служба й ветеранство після неї, повоснне животіння в таборах УНРРи в Німеччині, мандрівка в новий світ і його новаторство, засвоєння невідомого досі його побуту, практики і дійсности, мотивовані давними звичками зриви і невдачі у них, — все це знайде читач у цій черговій збірці з творчости Ярослава Курдидика та пізнає, що він умів писати не тільки почитані статті для газет, добрі новели й оповідання, оригінальні етюди-мініатюри та талановиті поезії. Гуморески Ярослава не гірші інших його творів, а якщо вони викличуть у читача їх ще й тиху чи й голоснішу усмішку, дух автора та Тому Світі напевно від того теж вдоволено усміхнеться...

БИЗНЕС НА ВЛАСНІЙ НОЗІ

Признаюся по щирості, що я ходжу до церкви, як і багато з нас, грішних, робить. Іду, щоби помолитися кілька хвилин, а потім провести п'ять-шість годин на балачках з християнським народом. Наприклад:

— Ти чув про мій “кейс” з ногою? — питає мене під час такої недільної несподіванки мій приятель Микола Кишка.

— “Кейс” з ногою? Якою? Свинською, телячою чи кінською?

— Дурень ти, — відрубав сердито приятель, — Про мою ногу. Ославилась, бачиш. Навіть у такій газеті, як “Н'ю-Йорк Таймс” писали про неї...

— Так ти, мабуть, спрягся з тими київськими танцюристами і ще вище від них плигав, що тобі така честь припала...

Кишка зміряв мене поглядом на всю мою двометрову довжину і відпалив:

— Нездогада. Та ж писали про мою зламану ногу, зрозумів?

Я глянув на Кишку. Ноги у нього як будь-то би прості й здорові, бо оце навіть мене трухцем наздигнав, щоб розповісти про цю свою таку популярну ногу.

— Зламана нога? Та ж вони в тебе, як у чорногуза, прості, шагасш ними так, як німецький вояк у парадному марші...

— Була в мене пригода, — почав Кишка. — Вертався я з товариством з-над моря “басом”. В одному моменті шофер як не затормозить несподівано— й полетіли ми, хто куди і як міг... Одні полетіли коміть-головою сторчака, дехто горілиць на плечі, а я звалився на якусь тьотю фунтів так з триста. Вона ото лежить і рипить, а я схопився та давай її підводити... Ще на коліна добре не піднявся, як мене хтось штовхнув в плечі так, що я знову опинився на тій пухнатій тьотці:

— Лежи і кричи та стогни, не підводься. — скомандував хтось. — Репетуй, що в тебе зламана нога, і всі позвонки у хребті повискакували та в шлунок повлазили. Лежи, дурню, бо за такий “кейс” в Америці платять гроші...

— Та в мене все гаразд, — відповідаю якомусь ввічливому худощавому негрові, що оце мене повалив знову на бідну тьотю.

— Лежи і стогни, бо як тебе положу... — і я побачив його затисненого п'ястука, і все стало ясным: якщо не скорюся, то він мене таки напевно пішле на цей раз до лікарні. То ж я трохи зісунувся з тієї грубої тітки і давай виводити та ляментувати. Навипередки й у трійку. Тобто я, той негр і та груба тітка.

І як звичайно буває у таких випадках — приїхала поліція, амбулянси, а я нічого, тільки дивлюся, що роблять мої сусіди і собі роблю таке саміське. Негр стогне, що не може підвестися на ноги, а тітка — де її тільки не дотуляться, то вона тільки “йой!” та “йой!”. А я собі так же ж самісько...

Морока була не зі мною і не з тим худим негром, коли нас клали на ноші, а з тією тьотею: там одну ногу було вже що покласти на ноші, а тут подумай, що її не можна було поділити, а цілістю треба нести. Окремим амбулянсом її повезли. А бідні санітари, що її таскали, мало з натуги не полопали... Вже в амбулянсі негр і домовляється зі мною:

— Я тобі поміг зробити “клір кейс”, але пам'ятай, твої гроші йдуть на три частини, тобто адвокатів, тобі і мені.

Зрозумів?

— Та зрозумів, але про які гроші тут мова?

— Про ті, що їх дістанеш в асекурації... — він посміхнувся, моргнув на мене і скомандував: — Стогни і кричи! Тай сам почав стогнати, кричати і зойкати...

— А лікар як оглядав мене вже в лікарні, я вийойкував як з найбільшого болю, а очима так вивертав, що мало не вилазили з орбіт. Діткнеться лікар, а я йому зойкаю:

— Тут якби кліщами хто здавив...

— А тут?

— Якби хто два гаки забив і роздирав...

— А тут?

— Тут, якби хто молотком збив...

— А тут?

— Тут, якби хто розжареним залізом пік...

— Містер, — каже до мене черговий лікар жартом. — Ви не сюди попали. У вас такі прояви болю, на яких може тільки коваль визнатись...

— Але “кейс” то я таки виграв, — сказав радісно Кишка. — Тисячу п’ятсот долярів. Тобто, я дістав тільки п’ятсот. Других п’ятсот взяв адвокат, а третіх отой худощавий негр, що звалив мене на бідолашну грубу тітку і навчив, як по нотах, як його вистогнувати та вийойкувати...

РОЗМОВА З МУХОЮ

Працюю в одному чужинецькому консуляті у відділі статистики. Праця вельми суха й монотонна, але я розділяю її так, що для консуляту відводжу не більш дві-три години, а решту використовую для себе.

Кімната в мене простірна й затишна, чільне місце в ній займають великі полиці, заставлені різними книжками й журналами. Тільки з вулиці крізь щільні високі вікна намагається пролізти гамір, що клекотом й хрипкими голосами нагадує стогони якогось придавленого велетня.

Номер моєї кімнати — 13, і число телефону — 131313. Може для когось, хто забобонний, чотири тринадцятки мали б віщувати чи приносити нещастя, але для мене — навпаки. Приносять безтурботний спокій, бо до моєї кімнати рідко хто заходить і ще рідше телефонує.

Від кількох днів моя постійна і невідступна супутниця у праці — велика, сірого кольору муха. Я приніс її в кімнату з бананами. Вона потайки приютилася була між ними, й коли я розкрив паперовий мішечок, муха задзеньчала пронизливим тоном шарпнутої струни та полетіла в найтемніший куток кімнати. Я кинувся погонею за нею, щоб її вбити, але врешті спітнілий від того, що наскакався по столах і стільцях, став біля вікна і зрозумів, що воно не так легко зігнати капосну муху з цього світу.

— Ну, — подумав я, — не вдалося мені тебе вбити, то ти й так загинеш з голоду. Бо що ж ти їстимеш в бюрі, — папір, пилуку чи друкарську фарбу?..

А потім прийшов кінець тижня. В понеділок приходжу

до праці, розглядаюся — нема мухи. Підходжу до вікна, на якому стоять два крислаті олеандри, аж тут муха й назустріч мені — “Дзеннньь!..”

Політала хвилинку по кімнаті, а там підлетіла й сіла на крайчику стола.

— Давай познайомимся!.. — почув я тонесенький і ледве чуткий голос. — Я не така собі звичайна, брудна й сіра муха, що живу десь там на селі, вештаюся по різних закутках і сідаю та їм таку погань, що й не хочу згадувати, щоб не псувати тобі апетиту перед обідом. О ні, мій голубчику, я така муха, яку титулюють “шановна пані Муха”... Так, я вродилася й виховалася в Рокфеллер Центрі. Ото ж не тільки в найрухливішому перехресті Америки, але й цілого світу!.. А ти? Хто ж ти за один і звідкіля тут з’явився?.. Розкажуй!..

І підповзла трохи ближче. Потерла передніми ніжками голову, і я не знаю, може прочищувала вуха, щоб краще почути мою відповідь. А може постирала трохи пудру зі щічок, знаючи, що я того не люблю. Точніше — бриджуся надто напудрованих і незугарно розмальованих облич.

Як пристало на джентелмена у відношені до дами я переповів їй найзмістовніш усю мою біографію, а там подав навіть назву вулиці й номер дому, в якому я живу. Коли я розказував їй це все, закріпив, що муха немов віддалялася трохи від мене. Потім піднялася, полетіла скосом і сіла на копичку листів.

— Ради Бога, не говори таким сильним трубним голосом. По-перше, що він лящить і гуде для мене як мегафон і, по-друге, не забувай, що я дама і люблю, коли мужчини говорять до мене трохи притишеним голосом. Воно має в собі трохи більш романтики, і що найважливіше, — нас ніхто не почує. О’кей?

— О’кей, пані Мухо.

Після того муха перелізла і сіла на рубіжку паперу, що був зложений у писальну машину.

— А що це ти пишеш?

- Збираю і списую цифри для статистики.
- Нудна робота, правда?
- Еге ж, навіть дуже.
- А поезій не пишеш?
- Перестав уже любитися. “Іде на сантимент“, —

подумав я.

- А природа хіба тебе не зворушує і не захоплює?

— Навіть дуже. Але не хочу розписувати про неї і переповідати всоте, а може і втисячне того, що вже зробили інші. А зробили вони це і скоріш, і набагато краще від мене...

— Немає в тебе нічого поїсти? Я дуже голодна, а всеньке, що надибала у твоїй голодоморській кімнаті за останні два дні, це кусочок засохлого хліба. Він згірк уже від старости, і йому буде може більше, як два роки.

- А що ти з’їла б, точніше, що ти найбільше любиш?

— Відомо що — солодощі. Хіба є на світі жінка, яка не любила б солодких ласощів?

Я відкрив шухляду і вийняв цукерок. Муха плигом перескочила на нього.

— Джентелмен з тебе ще з доброї європейської школи. Але скажи щиро, чи немає бува в цьому цукеркові отрути?.. Бо ви часто буваєте не люди, а “нелюди“. Покладете для замани цукерок, а домішусте такого, щоб ми, бідні і беззахисні, від того гинули.

- Я не з тих, що підмішують отруту.

— Не з тих, кажеш. А хіба забув, як три дні тому ганявся з тряпкою в руці і хотів мене вбити? Просто за-товкти мене на смерть живцем? Мене, безборонну жінку! — потерла лапками голову. Не знати, може й обтирала сльози...

Мені зробилося ніяково. Але ж це факт, що муха приловила мене, що я говорив неправду.

— Це було тому три дні, а через три дні можна й змінити свою думку. Скажу правду — я не люблю, коли мухи літають по хаті. Оце сидиш за якоюсь пильною

роботою, а мухи чергою одна за одною прогулянки по лисині відводять. Просто до відразливої нахабності. А ти тільки те й роби, що вимахуй руками в повітрі. Тільки проженеш, а вона — дзень — і знову на чубок лисини приліпилася.

— Це заміжні мухи таке виводять. Вони звичні лазити чоловікам на голову. А я ще неодружена і нікому не збираюся влізати на голову. Але зате я пригадую і приготвую гірше лихо для вас, чоловіків.

— Яке лихо?

— Яким чином завернути чоловікові голову й перекинути порядок у серці...

— Як це слід розуміти — “порядок в серці”?

— А ось, заманити його так щоб він нічим іншим не цікавився, про ніщо інше не думав й нічого іншого не бажав, тільки однієї янгольської жінки. Просто зтягнути йому на очі любовний ковпак і то так швидко й зручно, щоб він вліз туди увесь з головою, а в тому ковпакові, в одній тільки стінці, повертати одне маленьке вічко. І скільки б він не глянув крізь нього — щоб нічого іншого не бачив, тільки мене й моє кохання. Мою ніжність, мою звабу, мельодію мого голосу, м’якість мого волосся, шовковість моєї шкіри і гнучкість мого тіла...

Разом з цим запаморочливо обманним монологом я побачив, як сіра муха злізла з цукерка, піднялася на задніх лапках і почала передніми причепурювати собі голівку. А потім підвелася на передніх і почала вигладжувати прозорі крильця.

— Куди ж то “панна муха” так вичепурюється, а, краще може — для кого?

— Ну, як тобі це сказати, чи краще, може — вияснити? Гарна жінка ніколи не знає, що її може зустріти за найближчим кутом вулиці. Вона мусить бути завжди “алерт”, тобто чистою не лишень зверху, але і “знутра”. Розумієш? І напахненою доброю парфумою у кожному недоступному куточкові. Бо... Ось, подумай тільки:

знявся вітер. Закрутився, завертівся і підняв легку, продувну суконку так високо, що аж закрив нею тобі очі. Ти на високих каблучках поступилася два-три кроки, зачіпаєш ними в загиб каміння і летиш, падеш коміть-головою, сама не знаєш, де і в якому напрямі. У тому моменті мовби з-під землі з'являється якийсь "князенко". Схоплює тебе у половину за найм'якше місце і піднімає. Але так помалесенько і з розрахунком... А всі ви, чоловіки, чортом підшиті! За той час приглядається і намагається залізти очима навіть у таке місце, що не удвоє, а уп'ятеро найщільніш закрите... Не правда ж?

— Не знаю, не доводилося переживати ніколи нічого такого. Як і допомагав іноді жінкам, то тільки як лицар-джентелмен і ніколи не мав ніяких задніх, або — тривіально висловившись, хробачливих думок...

— А тоді, як ти вчив плавати Зою?.. Скажи щиро, чи ти думав тоді, щоб її дійсно вчити плавати і порятуватися від утоплення, чи тримав її на поверхні води для того, щоб пересовувати руки "фахового інструктора" та общувати її безборонну, залякану стихією, щораз то в іншому місці?

Я згадав на хвилю високу, з чорними лискучими очима Зою, що в білому купальному костюмі так і напрошувалася, щоб на неї не лишень дивитися і подивляти її ломливу жіночу принадність...

— Це Зоя сама запропонувала і просила бути для неї інструктором.

— Ну добре, пане "інструкторе", вина її, не ваша. А чому ж після скінченого літа ви почали її вчити "самбо" і "мамба", а коли вона в тангу не хотіла бути надто близько, ви картали її "боягузкою" і дораджували, що в тангу партнерам слід бути так близько одне до одного, щоб грудьми стишувати віддих і відчувати биття серця. А потім пішли чергою: зустрічі, читання поезій, поцілунки... А може згадаєш, чому Зоя так часто плакала?.. А Іню забув?

— Ні, — кажу, — Таких дівчат, як вона, і самий чорт не всилі забути.

Муха підповзла ще ближче й сказала трохи голосніше:

— Особливо після цієї сценки, коли ви верталися з прогулянки в горах. Дощ промочив був вас обох дощенту. Ви добігли до пансіону, в якому ти жив, бо він був найближче від дороги. Ти подав Іні ключа, сказав число кімнати й порадив, щоб вона побігла туди й трохи обсушилася. За десять хвилин ти не витерпів і постукав. Крізь двері ти почув голос Іні: “Зайди й розстібни мені “зіпер“ назаді від суконки, бо він затявся, і я не всилі його розімкнути“. І ти розстібав той “зіпер“...

— Що?.. Але...

Я згадав на хвилю Іню. Пухкеньку русявку, як маленьке шовкове каченятко, зі синіми очима, що ховалися заклопотано за довгими віями. А особливо на забуду ніколи тієї хвилини, що почалася від “зіпера“...

— Треба ж було допомогти бідній дівчині вилізти якось з мокрої одежі...

— Ти джентелмен, я про це знаю... Це була її помилка, що вона попрохала тебе допомогти. Ти лицеміре і гіпокрите!.. Або згадай Лесю... Перед цією високою і гнучкою як лоза дівчиною ти...

— Що — я?..

— Ти, мабуть, заграв чи не найкращу роль любовного актора... Тямиш, в неї були завжди такі рожеві щічки, мовби їх хтось зумисне понатирив отщо тільки зірваним куколем... Її зелені великі зіниці, що нагадували зіниці дикої хижої кішки, набрали особливого тривожного виразу, коли ти заявив із вдаваною серйозністю і заклопотанням: “Боже, як же ж я доб’юся додому? Я затріснув двері, а в них такий складний замок, що тільки спеціаліст механік може його відчинити. Я заложив його з того часу, як хтось обікрав моїх двох багатих сусідів. Але крім ключа, я ще й на добавок забув і калитку з грішми. А тут на дворі така морозюка. Доведеться хіба спати десь у когось під порогом... Як бездомній собаці... Немає іншого виходу — Лесю, позич на таксі гроші. І на якийсь дешевий готель...”

Пригадай, пригадай собі, як вона тремтіла зі страху, коли шептала, пригортаючись до твоїх грудей: “Не спатимеш в нікого під порогом... І не як бездомна собака... І, ти... “

* * *

Загарчав пронизливо телефон. Він має такий голосний дзвінок, що він, здається, і небіжчика в гробі збудить.

Ех, чортова дійсність... І знову доведеться вертатися до архинудної і банальної статистики.

СВАТАННЯ ПО-АМЕРИКАНСЬКИ

— Нарешті я — Іван Паланиця — на п'ятдесятому році життя вирішив таки оженитися!..

Я поглянув на нього: на лисині волоски один від одного на пів інча, зуби вирости у нього уже втретє, рівні як у намисті, мабуть з найдорожчої порцеляни, яка є в Америці. За фахом він “коров'ячий доктор” (ветеринар) і за чотирнадцять років побуту в Чікаго заробив гроші і зложив напевне чверть мільйона, бо скупердяга з нього такий, що за centa полізе сходами на хмародер, щоб не платити кводра за елевейтор...

— Так що? Маю гратулювати?

— Ні, але я хотів тобі коротенько розказати про те, як то воно було з моєю женячкою... Ти пригадуєш Дорка Прудивуса?.. Того дешевого дон-жуана? Того, що то колись, ще у Львові за студентських часів мастив бензиною руки й одержу, а коли дівчата питали “Гей, пане Дорку, що це від вас так бензиною тхне?“, він надувався, мов пузир, і випа-лював: “Від кожного, хто має свого власного мотоцикла, та ще й з причіпкою, мусить віяти бензиною!..” А в нього, бідного й дурного, не то мотоцикла, а й черевиків добрячих не було. На підметки не вистачало...

— Ну, то виглядає — танцюємо в тебе на весіллі! А коли, коли? Не відкладай дуже довго, бо тобі...

— Я знаю, що не двадцятка... — сказав кисло Іван. — Так ото Прудивус і каже: Іване, я знаю, що ти шукаєш за

жінкою. А в мене така під твій смак і є. Є, брате, я самий з нею оженився б, але вона хитра бабка, — за багатим шукає...

— Та я теж не тес, теж не багатий... — кажу Прудивусові.

— Авто нове масш? Бо без того не показуйся їй на очі...

— Та Фордик у мене є, — кажу, — ще з 1959, пообдряпуваний, але їде нічого.

— Там без Кадиляка, та ще й відкритого конвертибля, нема що й думати...

— Та куплю, кажу, бо і без цього потрібна нова машина...

І купив. Купив Кадиляка, новий піджак, сорочки і навіть нові спальні капці. І поїхали. До Рочестру. У мене й добре складалося, залишилося ще з тиждень “вакейшина”... Несподіванка мала бути для отієї майбутньої...

Натискав я на газ так, що мало дух не вискочив з того нового Кадиляка. Добилися. Зайшли, питаємо хазяйки, в якої Галя живе: Галя вдома?

— Ой сорри. От може дві години тому, як поїхала до Канади, до Торонта... Там у неї знайомі, чи якийсь знайомий... — підсміхнулася значуче. А мене заздрість шпилькою, чую, в саме серце: пік та й пік...

— То їдемо до Канади, — каже Прудивус. Він же бос і сват у мене. Я повинуюся. Він командує... — Їдемо, кажу.

Над ранком, пів-живі, були ми в Торонті. Переспалися в motelі. Я тільки що заснув, як Прудивус штовхнув під бік: Гей, жених, вставай. Вставай, щоб нам неречену хто з-під носа не забрав. Іди, плати за мотель — і гайда в дорогу!..

— Двадцять п'ять долярів! — каже власник motelю.

— Двадцять п'ять? За п'ять годин, що оце одним оком поспали?..

— То залишайтеся до завтра. За двадцять чотири години такі самі гроші...

— Плати! — скомандував знову Прудивус.

Заплатив. Бо нам горить. Хочеться чимскоріш побачити те моє майбуття.

Приїхали під ту адресу в Торонті, яку нам подали в Рочестрі. На порозі зустрів нас якийсь тип з розчуханою головою й розп'ятою пазухою в сорочці. — Застали ми панну Галю вдома? — питаємо.

— На жаль, немає симпатичної панни Галочки, — чуємо відповідь, — Забрали її сусіди, і вона помчалася з ними аж до Монтреалу. Залишила адресу, то як — поїдете за нею? — питає розпорена пазуха.

Прудивус моргнув: їдемо. І поїхали. Гнали так, що думав — з Кадиляка бебехи вилізуть. Приперлися до Монтреалу, а там нам відомий письменник Кеп:

— Була тут панна Галя, — каже. — Покрутилася і її так на ходу підібрали хлопці. Поїхали до Джордж Лейку. Туди, де то наші багатії спочивають...

— Ну що? — питає Прудивус. — Перекусимо, переспимось десь "зайцем", не закриваючи очей — і давай!..

До Джордж Лейку, бо це на тому кінці світу, забрало нам доброго пів дня. Їдемо, а Кадиляк жере бензину так, як мене жере ревність: і хто ж то так на вихватки підбирає Галю оту?.. Ех, і мусить же вона бути гарна, коли їй не дають чоловіки відпочити та переспатись!.. Насилу добилися ми до Джордж Лейку...

— Галочка? — спитала її подруга з пулькатими, як у жаби, очима, — Галочка від'їхала от що з моїм братом і його приятелем на Союзівку в Америці, а звідтіля подадуться до Н'ю-Йорку...

На цей раз я кажу до Прудивуса: Не гаймо часу. Гонімося і далі за моїм щастям. Я бачу в тому дію якоїсь вищої сили, коли вона нас заставляє так мчатися...

— Я втомився, — каже Прудивус, — відпочити треба.

Відпочили ми в Джордж Лейку два дні. Заплатив я за той його відпочинок п'ятдесят доларів, а під неділю ми давай тиснути не на Союзівку, а просто на Н'ю-Йорк.

А в Н'ю-Йорку, як звичайно: всі під церквою св. Юра на подолі міста. А в тій церкві Галочка. Нарешті, думаю, наздігнали ми своє призначення!..

Після Богослуження висипалися люди роєм з церковних дверей. А дівчата тут, як пишне квіття: я тримаю Прудивуса за полу, щоб не відв'язався і щохвилини:

— Ця молоденька білявка у синьому костюмі, вона? Чи ця чорнявка в рожевому капелюшку?...

— Ні, вона поставна, висока і більша від цих...

— То може оця висока шатинка у квітчастій сукні?..

— Ні, — каже Прудивус, і сам бачу, з нетерплячки ногами перебирає.

І тут нагло я почув за плечима майже тубальний голос, що гукнув:

— Тарасику!.. Ти теж у Н'ю-Йорку?..

Бачу — люди повернули голови у наш бік від цього поліцейського голосу, а Прудивус когось, чую, зацитькує: — Тихо, тихо і без гомону. Жениха я тобі привіз! — каже до когось, а я далі не відриваю очей від дівчат, що віночком обступають вихід з церкви.

— Прудивус! — кличу, — Ось, поглянь на цю найвищу, ну й елегантна дівчина!... То це вона?

У відповідь Прудивус сіпнув мене за піджака так, що аж гудзик відірвався і відскочив на землю, — Чекай, — кажу, — гудзика піднесу! А коли я підняв гудзика і повернув очі на мого приятеля, побачив, що він підсміхався до якоїсь замашистої тітки, на голову вищої від мене і з грудьми, які були всемеро більші, як у Марлени Монро. Тай ніс якийсь у неї: не огірок, але огірочок нічого!..

— Оце і ця Галя, що ми за нею з'їхали пів світу на те, щоб її, ластівочку, піймати за хвостика аж у Н'ю-Йорку під церквою! Мій приятель Іван Паланиця, — відрекомендував Прудивус.

— А я Галя Гупало! — відгукнуло це двох-поверхове дивовижжя, — В одному листі згадував мені про вас Прудивус, — залопотіла. У цьому ж моменті вона

відвернулася від нас, а я підняв з люті зморщене чоло у сторону Прудивуса і почув, що як не вступлюся від нього, то мене з люті розірве.

— Вибачаюся, — кажу, — на момент! Он там мій родич, якого я вже двадцять років не бачив! — і шубовсь між людей.

До Чікага я вертався самий. З пімсти залишив Прудивуса в Н'ю-Йорку. Як він добився до Чікага не знаю. Коли його зустріну, обходжу його далекою дорогою. Одне вийшло з того добре: маю тепер справді добру машину — нового Кадиляка. А то може й досі їздив би на сором ще тим старим, пооббиваним Фордом...

— Ну, а як же з женьячкою?— запитав я Паланицю.

Паланиця насупився, поглянув на мене так, якби хотів живцем розчвертувати і відійшов. Навіть і “до побачення” не сказав.

ОМИНАЙТЕ ВІЙСЬКОВИХ ПОБРАТИМІВ

Коли цього року я вибирався на Союзівку, то законспіровувався так, що навіть якби б мене зустріла рідна жінка чи найрідніша теща — пройшли б мимо і не розпізнали б.

Купив куці, обрубані по коліна штани, великі чорні окуляри, що закрили більшу половину обличчя, а лисину прикрив тирольським солом'яним капелюхом з китичкою червоного пір'я над лівим вухом. Глянувши в дзеркало — я сам себе не розпізнав і не повірив, що це таки насправді я... А коли підтягнув з усієї сили опасний животик, став схожим я на підтоптаного парубка, так на років 40 “з гачиком”... Якраз на такого, що міг мати непоганенькеkonto в “Самопомочі” і нове відкрите авто.

Словом, мав усі сто-відсоткові дані для того, щоб зацікавити собою солом'яних удовичок, або молоденьких панночок, які запізнилися на добрих двадцять років, щоб вийти заміж.

Перед виїздом зробив ще одно знаменне приречення.

— Не напишу про Союзівку ані однісінького рядка. Її, сердечну, вже так обписали і обмалювали мистці слова і пензля, що залишилося мені тільки насолоджуватися нею і мовчати.

Бо скажіть ви, будь-ласка, добрі люди, як же потрапити вам між замітніших щасливців, коли по-перше — фейлетонів писати не вміємо, а по-друге — ніякої установи не очо-

люємо. А зрештою, якби ми всі очолювали будь-яку установу, то хто ж тоді має бути рядовим членом? І тому, що мої “ченси” на замітність рівнялися “зеро”, я під час мого гостювання на Союзівці прийняв зовсім іншу тактику.

Оце, де тільки не зустрів когось з членів управи, або із культурно-мистецького провідництва — то тільки те й робив, що захвалював Союзівку... “Боже ж ти мій, — кажу кожному з них, — та ж тут у вас все чергою — “най-най-най!”... Найкращі приміщення, найліпші харчі, найбільший басейн для купання, найчарівніші танці під зоряним небом, найдосконаліші розвагові програми... А на добавок, для чоловіків у моєму віці — найнеобхідніша “Веселка”... Заходиш до неї на власних ногах, але виходиш звідтіля окрилений. Та ще й із розкішними мелодіями душі і серця...

Ану, розраховував я, може приподобаюся цим “най-найкуванням” та й і доб’юся скромного признання... І наділять мене, сірого члена УНС, хоч якоюсь “почесною грамотою” за те, що я так сердечно причинююся до вербування членів для “Веселки”.

Але якраз саме в тому місці вся справа провалилася. А загирили її мої найкращі побратими. Друзі по зброї, — трясця їх войовничості. Невміраки з дубовим посивілим листом.

Оце коли я вийшов з “Веселки” і заговорився про нашу політику так, що забув навіть, де лежить вілла “Полтава”, зустрів своїх “побратимів”, що якраз приперлися на Союзівку.

— Подивіться, а он там наш Максим Булька! І ти тут понад півстолітній молодче з кучими, обрубаними портасами! — преться до мене якесь розкуйовджене, але дещо знайоме обличчя.

— Максимцю, — репетує якась прехудошчава двометрова драбина з довжелезними людськими руками. І поки я встигнув зорієнтуватися, хто воно, — оце людське чудовище, — воно вигукнуло тубальним голосом, що аж ехом пролунало по цілій Союзівці:

— Не пізнаєш мене?..

— Ні, — кажу, — не пригадую собі вас, хоч і вбийте.

— Та ж ми тому 45 років служили разом у польській артилерії. Гупало Іван. Що, забув уже, як ти на буланому... А я на сивому...

І ось цей Гупало — не то що розконспірував мене, а живцем угробив! Знаєте: народ хитрий. Зараз нашвидкоруч і підрахує: еге ж 45 років тому Булька служив при польському війську, а мав тоді 20... Отже — “пошістедесятник”. Або “живий небіжчик”...

Ото ж і раджу всім: — Оминайте військових побратимів. Бо розконспірують ваше найновіше “обмолодження” і зруйнують та перевернуть горікоренем ваші надії на чудові вакації!...

БІЙ ЗА НАЙКРАЩІ ЧОЛОВІЧІ НОГИ

На великій Міжнародній Виставовій Площі в Торонті відбувся велетенський фестиваль. А золотим цвящечком в ньому був прецікавий конкурс: — вибір найкращих не жіночих, а... чоловічих ніг...

Та найоригінальнішим і найціннішим був факт, що фестиваль і конкурс для вибору найкращих чоловічих ніг спонзорувала грошовита і великодушна “Асоціація жінок — професіоналісток”. При чому були встановлені три нагороди — 100, 50 і 25 доларів.

І мені, — мабуть першому українському фейлетоністові, припала почесність попасти до журі цього вікопомного мистецького конкурсу. А водночас це непересічне мистецьке новотвір’я підсовує мені спокусливу думку: — А чому на Союзівці поруч найпопулярнішої сезонної події — вибору “Міс Союзівки” — не внести б ще однієї додаткової мистецької ревеляції?.. Така інновація спопуляризує ще більше Союзівку. А чи не найвагоміше в тому — ще й принесе горендальний прибуток.

Обчисліть тільки нашвидкоруч: Приїдуть на такий чоловічий конкурс 400 — 500 чоловіків, і кожен з них видасть на побут і “союзівську бару” щонайменше 50 — 100 доларів. А витрати, чи пак видатки на таку головокружну імпрезу — просто ніякі!..

Для цього я набрав уже досвіду із Торонта. Кількадесять старих проношених простирадл, щоб ними

закрити покороблену й незугарну горішню частину чоловічого тіла. Бо найважливіший тут приціл — гарні чоловічі ноги.

Найосновніше — слід оминати за всяку ціну, щоб не повторилися будь-які помилки. І перестерігати та встановити вік: 30 (тридцять) років.

Щоб не постала така капосна заковика, як ось для прикладу:

Приперся до журі закритий до половини діравим простиралом якийсь чоловічий конкурсовець.

— Прийміть мене до цього вашого чоловічого красного змагання. Ви тільки пригляньтеся точно, які в мене мачо чоловічі ноги... Якраз такі, які точ-у-точ відповідають вашим конкурсним вимогам: середні не вперевал обволо-сені. Не понадмір гудзовато-мускулясті. А стрункі, як у молодого оленя.

Але якраз у тому моменті розхвалювання підійшов до нього один із членів журі і відкрив крайчик простирала на обличчі:

— Гей, ви підтоптаний голубчику—шахрайчику!.. Та ж у вас уже давно стукнула 60-точка!..

— А при чому тут мій вік?.. А коли він вам на перешкоді, перетніть його на половину і поставте мене чимхутчіше на два окремі місця!

— Логіка в тому є. Але вона противиться конкурсному статутіві.

Досвід тут мимохідь підказує, щоб не повторилася якась така подібна заковика під час евентуального майбутнього конкурсу на найкращі чоловічі ноги у нашому “Клаптиковій Україні”. На нашій Союзівці, яка перестерігає із найбільшою прецизністю, щоб не закралася в її мистецькі імпрези будь-яка під’їздна і хитромудра нерозбериха.

Та, чи не найцінніше, щоби журі слідувало найпильніше за віком.

З молоддю тут не буде тарапати. Її завжди тьма-тьменна на Союзівці. Але треба бути осторожним, щоб на

таку чистоводну чоловічу імпрезу та ще й і на добавок із трьома нагородами не насунулася лавиною підтоптана старшобратія.

А, зокрема, з тих усіх пенсіонерів, які вже давним-давно вибрали свої реченцеві забезпечення у УНС. І закривши пів обличчя чорними соняшними окулярами, а сиві голови наймоднішими солом'яними капелюхами, готові попробувати своїми засмаленими на сонці ногами шукати за прославою і нагородами на цій найвинахідливішій імпрезі на Союзівці!!!

АМЕРИКАНЦІ — КУПУЙТЕ КАНАДУ!

Оце закінчився вакаційний сезон на Союзівці і розпочинаються всенародні з'їзди. Досі ми бачили всякі роди і типи з'їздів. Але про такий, що заповідається на пізню осінь, про це ніхто ніколи не чував і не видав. Бо ж це станеться вперше в історії нашої діаспори, що відбудеться з'їзд українських мільйонерів!

І, це вам не фантазія, чи вигадка, а суцця і реальна правда!

Заки прийде до назначення точної дати з'їзду, коротеньке вияснення:

Америка і Канада майже тотожні. І тут і там живуть наші дорогі земляки, які є свідками одних і тих самих турбот. Обидві країни переживають рецесію. Вона нагадує трясовиння, у яке, чому ми туди влізли, ніхто не збагне, і теж ніхто не второпав, як із цієї халепи викарабкатися...

А з політикою в обидвох країнах така сама нетямуха і нерозбериха. В Америці "политишен" вовтузяться іламають собі голови, якого то їм президента вибрати, а Канадою струшує "квебецька революція" і найновіша конституція...

Але буває якось так, що у найкритичніші державні моменти Вища Мудрість посилає спасіння. На цей раз пощастило Канаді...

Ось десь там, коло Торонто, з'явився не то віщун, не то пророк... Він за одним помахом руки хоче розв'язати всі

політичні та економічні труднощі Канади, а посередньо тяж й Америки.

Називається цей “збавитель” — Бен Пич. Усі в Канаді твердять, що він феноменальний бізнесмен і блискучий калькулятор. Бен Пич запропонував Америці, щоби вона купила Канаду, за ціну 16 трильйонів доларів. Він твердить, що американці мають у таких бізнесах і щастя і досвід. Вони дуже добре купили Мангеттен, ще краще набули Люїзіану, не згадуючи вже про Аляску, в якій вперше вдалося Вашингтонові політично “об’їхати і перехитрити” імперську Москву.

Бен Пич обрахував, що із проданих грошей кожен канадець вище 18 років отримає точнісінько один мільйон доларів! Від цієї купівлі, твердить цей головокружний геній, Америка поросте в силі, а Канаді відпадуть усі заковики із Квебеком, конституцією, чи обороною.

А я обрахував, і то на простий і здоровий розум, що всі ми, українці, які мають родичів, чи добрих друзів в Канаді, можуть теж стати мільйонерами!...

Для прикладу: У Канаді живе біля сотні моїх родичів і друзів, що мають вище 18 років. Вчора я телефоном перевів “опит Галлупа”, чи кожен із них, коли отримає цей мільйон з продажі Канади, погодиться мені відвести тільки один-однісінький відсоток!

Усі в один голос відповіли: — Не один відсоток, а десять! Ти, мовляв, не клопочися нашими відсотками, а веди приспішену та понаглювальну пропаганду по всій Америці за тим, щоб вона не відкладала, а чимскоріш добивала торгу. І приготувала “кеш”...

Мій добрий приятель, Охрим Колотушка, українець державницького діпазону і один із рупорів, якому доручено збирати фонди на підсилення СКВУ, просто аж заїкувався із радощів на саму вістку з продажі Канади:

— Ти тільки подумай, дорогий Максиме, що коли появляться наші перші мільйонери, то ми перестанемо нарешті призбирувати центи на СКВУ, КУК, Гарвард чи

Шевченківську Фундацію! Звідусіль посипляться тисячі! Ви тільки там в Америці натискайте на президента, а ми тут на нашого Трудо, і я певен, що коли ви там, а ми тут понатужимося і потиснемо, то до завершення бізнесу таки дійде!

Та найбільш переконливо подіяв на мене заклик одного із моїх братаничів у Канаді:

— Дорогий стрію, коли ми тут в Канаді спільно зберемо гроші і перетворимо тебе у майбутнього мільйонера, то ти не забудь, що в тебе вже підтоптаний вік. Забезпечся в УНСоюзі на пару сот тисяч! Щоб ми, тут, на цій грішній і знедоленій землі, ще довго і після твого відходу проказували:

— Царство небесне і вічний спокій нашому стрисві-мільйонерів!..

РІЗДВЯНА ТРАДИЦІЯ

Я хочу до смерти залишитися українським патріотом.

Навіть, якби я був виїхав не до Америки, а до Китаю, і якщо б мене там змушували їсти патичками риж, то повірте, що я волів би вмерти з голоду, ніж перестати їсти ложкою наш традиційний борщ, або пшоняну кашу з молоком.

“Гепі“, — кажу до моєї жінки (“Гепі“ — це так по-американськи нашу Горпину переробили) — два дні перед Свят-Вечором ти не підеш до праці, залишишся вдома й будеш приготувляти традиційну свят-вечірню вечерю. А я на саме наше Різдво беру “векейшен“. Пшеницю вже навіть готову, опихану, мед і гриби купиш у Сурмача, а решту, він тобі порадить, що й де можна купити.

За два дні перед Свят-Вечором Горпина вигнала мене з хати.

— Забирайся мені з очей, щоб твого чоловічого духу не було чути в хаті! (Перший прояв традиції; з того завжди починали наші жінки).

— Гепонько, — розніжнююся до неї, — не нервуйся так, моя ластівочко (ластівочкою я почав кликати її з того часу, як вона своє руде волосся й брови перефарбувала на чорні). — Може тобі треба буде мак потерти в макітрі, а може капусту на голубці попарити? Пригадуєш, як це було колись вдома, так по традиції. Не можу ж я дозволити, щоб ти важко працювала, щоб тобі червоний манікюр з нігтів пооблазив.

— Гони з хати! — крикнула “Гепі“. — Я тебе знаю.

Будеш мені тикати всюди свою носяру і тільки нерви псувати. Всі ви, чоловіки, однакові...

Бачу, що програю на Горпининому фронті. Надів капелюха на голову, підступив, бо хотів на вихідному поцілувати "Гепі", але у хвилині, коли наблизився до неї, дістав ліктем під груди такого стусана, що вже не відважувався більше нічого казати.

А все ж таки, — подумав я, — я тебе кохаю. Коли ти така ніжна й добра для мене, то і я тобі чимось прислужуся й допоможу. Ось я тобі несподіванку зроблю. Дідуха в хату принесу!

Ходив я цілий день по Н'ю Йорку. Навіть на 5-ій евені у першорядних крамницях побував. Заходив і питав: "Чи немає у вас хоч невеликої в'язанки соломи, або пшеничного околота?" — а вони руки розводять, мовляв, немає... На відхідному я почув услід за собою: "Крейзі, вже йому в Америці все пройлося і тепер йому соломи забагнулося!.."

Бачу, що нічого з того не вийде. Пішов на станцію до тих автобусів, що то в них собака приклеєна на боці (грей гавнд) й кажу до шофера:

— Завезіть мене на якесь американське село.

— Але на яке — подайте назву, — каже шофер.

— Назви не знаю, — кажу йому, — але ось вам п'ять доларів, а ви затримайте свою "кару" біля першого коп'яка соломи за Н'ю-Йорком.

Американець був діловий дядько. Зробив так, як я його і просив, і привіз мене назад до міста з твердо набитим мішком вівсяної соломи.

Приїхав я до Н'ю-Йорку якраз у пору. Заходжу, Гропини в хаті немає, а я давай по горшках никати. А там: Риба, голубці, борщ з вушками, вареники і навіть сушню з груш зварила моя ластівонька Гепі. Чую, що з радощів серце мало не скоробиться, але я не піддаюся сантиментові, тільки чимскоріш витягаю солому з мішка й розтрушую по долівках у кімнатах.

Ось думаю, буде несподіванка для моєї Горпини. Пригадається їй ціла Батьківщина й молоді дитячі роки, як то ми колись качалися по дідухові, щоб цілий рік здоровими бути.

Переступила Горпина поріг і як не закричить та не зарепетує:

— А ти вже зовсім збожеволів?! Я два дні по хаті на колінах човгалася, щоб ніде порошинки не було на свята, а він мені на таке торжество підводу соломи порозтрушував.

— Гепонько, ластівочко моя, це ж тільки, щоб традиція не завмирала.

Я до неї говорю, але це те саме, що до стіни. “Гепі” біситься, махає руками, тупає ногами, а потім, як не трісне дверима — і побігла до сусідки зі своїми жалями. А там і господар, що живе коло нас, почув, що у нас крик, тай подумав, що може якесь нещастя скоїлося. Відкрив двері, побачив порозтрушувану солому в хаті і подумав, мабуть, що ми з жінкою посварилися, і я в приступі гніву хочу підпалити хату. І вибіг геть.

Через п’ять хвилин заїхали три протипожежні автомашини, і на порозі в мене з’явилися два поліцаї, якийсь пожежник у червоному азбестовому шоломі й лікар у білому халаті.

— Де цей “крейзі”, що хотів підпалити хату? — запитав хтось голосно на коридорі.

Я виступив наперед й кажу:

— Ніякого “крейзі” тут немає. Це такий у нас звичай, така традиція, в мене ще з дому, що в нас дідуха на Святий Вечір трусять.

— Викрут! — крикнув поліцай, — А минулого місяця не читали ви, як на Брукліні семеро людей живцем згоріло. Може теж почали з такої самої традиції, як це ви тепер. На поліції будете виправдовуватися! — скомандував. І попхнув мене сходами на вулицю.

... А ДО МІЗУРІ НЕ ЇДЬТЕ!

Після двадцяти років побуту в Америці починаю повністю вживатися в усі тонкощі американського життя. Вивчив уже непогано й мову. Навіть так добре, що мене від лопати перевели просто до офісу. А там рай такий, як його пишуть в поезіях, – такий справді рай. Я сиджу, праця легка, приємна й весела. Глав-бос цілими днями кудись вовтузиться, на якісь конференції чи засідання, два його асистенти – хлопці ще не жонаті та так і не злазять з телефонів, і тільки те й чую, що “май світгарт” і “дарлінг”, а решта братії теж не пасуть задніх і хто чим може, — тим і розважається.

Найстарша секретарка місіс Грейгаунд читає Біблію, молодші місіси Лю і Мікі зачитані повище надутої зачіски в якісь головокружно любовні романи, а наймолодша, Фіфі, не перестає заглядати в дзеркало і мені завжди здається, що в дзеркалі незабаром буде дірка наскрізь...

А я грішний? Я вивчаю “спелінг”. І вже таки добре підовчив.

Та найбільш мороки справляє мені не триклятий спелінг, а мій єдинокровний 9-літній племінник Михась, або по-тутешньому – Майк. Він ото завжди пристане з якоюсь чортовою заковикою. А починається воно більш-менш так:

— Вуйку!..

— Що?

— Як проспелуєте одне таке слово, як “горилля”, то я вам дам кводра, а як не проспелуєте, то ви мені два доляри. Ну, як — згідні?

— Давай, голово мознику, кводра!..

Дав. А я починаю: “Джі, ов, ар, ар, ай...” — а він у сміх:

— Давай, вуйку, два доляри!..

— Чому?

— Бо то не той горила, що лазить по деревах, а той, що його файтували наші бойси у В’єтнамі. “Горила-вор...”

І дав. Але чекай, — думаю, — пришпилю колись і я тебе...

З англійською, чи пак американською мовою не так то вже й далеко проб’єшся. Навіть у сусідньому вже стейті Н’ю-Джерсі вимовляють деякі слова так, що слухаєш і чуєш, що воно скидається не на англійське, а на якесь есперанто.

Ось я недалеко Джерсі Ситі наїхав на авто якогось добродія. Ексидент, як то звичайно буває на наших американських дорогах. Стукнулись – не дуже то. Йому відлетіли тільки переднє крило, ліхтар і двері. Моя машина була сильніша і тому скоробилася тільки на один бік. Я попробував, чи діє – і вона почала їхати задом до переду, як у рок-ен-ролі. Дрібниця, думаю, все тепер догори ногами і навиворіть ходить. Але є нагода для англійської мови.

Виліз той дядько з авта. Боже, як я зрадів, що він залишився живим та з нього ще душі не виперло!.. А він як не залопотить, як не підніме:

— Ю а дант а стюна гет... — тільки і всього, що я зрозумів, а далі хоч і підріжте – ніяк не міг я зрозуміти ні його спелінгу, ні його сленгу-говору. Аж поки поліція не приїхала. Тоді один з поліцистів став мені перекладати на англійське те, що згаданий добродій говорив по-американськи. Так воно, бачите, і є у стейті Н’ю Джерсі.

А якщо від’їхати ще далі від Н’ю Йорку, тоді, брате, хрест і лопата з англійським...

На Лейбор Дей поїхав я аж у Кензас Ситі. Це у стейті Мізурі, у якому, як, напевно знаєте, плекають перегонових коней.

— Приїдь, — просив мене старий приятель. — Ти ж любиш коней. Адже ж колись, за небіжки Польщі, ми оба кавалерійську школу кінчали...

Приятель мій попередив сусідів, що я люблю коней, що цікавлюся ними і що колись був старшиною кавалерії. Але він, сердега, не попередив мене, що як говоритимеш з тими конярами з Мізурі, то треба тільки крутити головою і то ще й так, щоб воно виходило і на так, і на ні...

Пристав до мене один з таких американських мізурських конярів, забрав навіть на кінський ренч. А він, той ренч, як Україна. Рівнина і синє небо.

Весь час той коняр щось до мене мугикав-терликав піднесеним голосом, а як почав ще й вимахувати п'ястуками в повітрі, то я тільки й зрозумів, що мова йшла про коней, бо що хвилини він цмокав і вигукував: "Горс, ет вос е горс!.." А я, щоби вгодити йому: "Вундерфул, вундерфул!.."

В одному моменті він як не визвірився на мене, як не вилається — ти, мовляв, дурна, розбита на череп'я макітро!.. Ти "вошивий" кавалеристе і т. д.

Привіз мене назад до міста. Скинув з воза, як куль соломи і навіть "Гуд бай" не сказав. Тільки подивився на мене ще раз так, що я від того погляду мало не розлетівся.

Розказав я про цю пригоду приятелеві, він пішов до сусіда, а той вияснив усе толком.

— Що він вияснив? — питаю.

— Що він розказував тобі, як то його найкращий перегоновий кінь зламав ногу, що він мусів його дострелити з болем в серці, а ти прислуховувався і казав: вундерфул, вундерфул...

— Та я ж його не зрозумів...

— То на другий раз як не розумієш кого у стейті Мізурі, кажи просто: "Но є, но є..."

— А що ж воно означає?

- Та нічого не означає. Але ти дав відповідь, яка звучить приблизно і так, і ні. А він, такий мізурець, хай і вибирає, що йому краще підходить. Одне чи друге...

- А як такий мудрагель скаже мені проспелувати, що тоді?

- Ні, - каже приятель, - це тільки у вас в Н'ю-Йорку такими дурницями займаються... В нас тут, в Мізурі, випасають перегонових коней...

- Але...

- Не турбуйся. Кінь з тебе не посміється, коли щось зле проспелуєш...

ЧАСНИКОВИЙ ПАТРІОТИЗМ

Приятелів у мене — хмара. Але одного з них, Петра, я не проміняю за ніщо у світі. Вдався він мені, щоб не наврочити...

Шкільні роки провели разом, студентами сиділи в тюрмі за політичну самодіяльність, навіть... Так, боляче признатися, але я був причиною, що запізнав його з дівчиною, з якою він відразу ж оженився і, проживши разом тридцять п'ять років, ще й досі не розвелися, хоч у США розводова хвороба не минає нікого так же само, як для прикладу — “флю”...

Доля кермує людьми і нами покермувала так, що оце я з Петром живемо поруч: він у малому містечку, а я на селі.

І ось уперше за довгі роки ми трохи посварилися...

Він нібито живе в місті (а місто таке велике, що наніч затягають у ньому ратушу до клуні, щоб її ворони не розклювали). Та грець йому! Хай собі живе в місті, але хай не присікається до мене. А то він, коли б не зустрівся, і починає:

— Ну, фермерський голомознику, курей ще в тебе немає, але на початок хазяйнування маєш kota і пса. А коли ти купиш нарешті козу? — присікається мій друзяка, — та і коли почнеш своє свіже молоко попивати?.. Я так і бачу вас утрійку, — підкепковує Петро, — як ви з однієї мищини молоко хлещете, — кіт твій “Мамай” з одного боку, пес

“Громико” з другого, ну й, очевидно, ти з третього, сільсько-фермерська невдахо!..

Але оце вчора потелефонувала до мене його “мисис”:

— Галов!.. Як там здоров’я? Не простудився? Не лежиш ти, хрानь Боже, хворий із грипиною в постелі? Бо тебе ані не видно, ані не чути. На союзівці не обтанцьовуєш підлітків, у “Свободі” не було твого некрологу, ото ж виходить живеш і фермеруєш на двох своїх грядках з цибулею і капустою...

— Вгадала, — кажу, — Відчула твоя ніжна душа, що я, дорога моя сусідко, лежу з “грипиною”, цвяхами довгими й болючими до постелі поприбиваний, гвинтами терпіння до матрасу попришрубований...

— А ти їси часник?

— А при чому тут часник і моя грипа? — питаю.

— Бо ми обидвоє з Петром їмо по три рази на день часник, і таким чином, як то кажуть, відганяємо та відбиваємо грипу і всякі інші напасті. Он, бачиш, тому що ти не їси часнику, то вона оця американська “міс флю” до тебе пристала. Вона, бачиш, оця флю — виніжнена і наперфумована — тікає від нашого українського часничку, бо він її своїм душком відбиває геть таки.

Я почав кашляти і почув, як по тому боці моя симпатична “потішителька” поклала телефонну трубку. Мабуть побоялася, щоб моя грипа по дроті її не здігнала та не впіймала.

Але тепер я видужав і поїхав відвідати моїх любих друзів.

Заходжу в хату. Хата, як хата, причепурена і навіть новими картинами прикрашена. Вітаємося. Цілую “мисис” в руку, а вона — рука і не рука, а наче паляничка, часником натерта. Обнімаю Петра і по-давньому цілую його у щоки. А він не Петро, а якесь людське чудовище, часником поначинюване. У кухні, мабуть, щось готується і чую — б’є звідтіля такою часниковою задухою, що млість мене аж за горлянку душить. А Петро руки розвів, обернувся

на п'яті і ще й розхвалює цю часникову чар-отруту.

— Україною у нас пахне. З усіх куточків часничком-задушечком заманює і пригадує нашу Вітчизну...

— Таке щось дороге, незаступиме, близьке і рідне! — розкрохмалює під тон Петра і його часникова мавка-русалка.

Подала гостинна хазяйка справжній княжий український обід: борщ зі сметаною заправлений часником, сіканці з гречаною кашею та часниковим совсом, а під випивку гаряча ковбаса мало не пів-на-пів з часником...

— Ну, давай вип'ємо за невмірушу стару дружбу, — каже Петро і питає: — Максиме, чи ти вже пив горілчану настоянку з часником і перцем?

— Ні, — кажу, — але уявляю собі, що це мусить бути якесь особливе чортове страхіття.

— Страхіття, — кажеш, — а воно мене при житті тримає та так відсвіжує і відмолоджує, що я... — тут він прихилився і прошепотів так, щоб дружина не почула, — за молоденькими дівчатами став оглядатись...

Щоб не образити гостинних друзів, я вихилив одну чарку. Господи, від неї світ пішов мені ходором, а часник почав дразнити піднебіння, ніздря і чомусь якимсь реп'яхом аж у вуха поліз...

Борщ, сіканці, кусочок ковбаси на закуску теж, як то кажуть "насилу крізь горлянку протиснув". Почало мене від того такою нудотою пронизувати, що я вигадав якусь дуже важливу справу і дослівно не вибіг, а вискочив з тієї зачасниченої гостинної хати.

Після того мені більш тижня відбивалося часником.

Петра я з того часу обминаю. Минуло більш пів року з часу, як побував у цій гостинній хаті. Перестав навідуватись. Просто не хочу їм надокучувати й перебивати їхню українську часникову романтику.

Іноді Петро подзвонить. Але навіть як говоримо по телефону, мені здається, що із телефонної трубки від Петра часниковою задухою віє...

“ЇХ ЕКСЦЕЛЕНЦІЯ КІТ”

Ви любите домашніх тварин?

Маю на думці — пса, kota, канарка, папугу, або подібне симпатичне й солодке, тричі прокляте сотворіння...

Якщо ви не мали ще його — обов'язково постарайтеся. Роздобудьте за всяку ціну, а тоді побачите, що ви відкрили новий світ. Переконаєтеся, що життя не має повного змісту й принади без цих істот у вашій хаті. Життя є просто недоспіваною піснею, як довго немає у вашій хаті якоїсь крилатої потіхи, чи чоритьохножної розради...

Але інша справа: коли запримітите крізь вікно зверху, що хтось несе вам у дарунку якийсь таке “живе щастя”, — бороніться! Бороніться завзято! Захищайте свою особисту свободу й індивідуальну незалежність усіма засобами, які вам стоять до розпорядимости. Кидайте в такого добродія цеглинами, вазонками з квітів, спускайте порожні пляшки й коробки з консервів, лийте гарячу воду.

Словом, старайтеся зліквідувати такого жорстокого інтруда і вашого найбільшого майбутнього ворога ще на периферіях свого дому. Якщо вам цей стратегічний плян не вдався і йому вдалося пробратися, аж під двері, — тоді без дискусії і жалю спустіть його по сходах вниз. У найгіршому випадку заплатите за лікарню.

Навіть така калькуляція не стоїть у ніякому відношенні до того зла, яке грозить вам від подарованого пса, kota, чи якоїсь іншої живої істоти, що теоретично має вас розважати.

Насправді, це ваші найбільші вороги, що сягають по ваш домашній спокій, а ви, любі, при допомозі своєї доброї й дорогої дружини, зійдете поволі, але напевно, до ролі псячого водія, котячого “бейбісітера” (пістунки) або на канаркового чи папужого дурнила.

Ось, наприклад, мій приятель, Федь Півлобок, розповів мені таку серцещипливу і зворушливу історію:

— Забаглося моїй “лейді” kota і залямувала вона половину Н’ю-Йорку, — почав мій дружище. — А люди добрі. Назносили того добра стільки, що хоч закладай зоологічний город, або котячу ферму. Врешті, моя дружина погодилася. Вибрала одного. Сірого й худого, як небіжчик Ганді й потішила мене: “Відкормимо його, Федю, — каже. — Дамо йому кожного дня по пів кварти молока й по фунтові “стейку”, — ти побачиш, яке то чудо виросте.”

І виросло...

З приходом kota до хати ми розпочали перебудову нашого домашнього вогнища. В одній кімнаті кіт спав, у другій їв, в третій мав свою коробку з пісочком, і він ходив туди, куди Хрущов пішки ходив...

Щоб слідів не залишити, він запорпував й законспіровував усе дуже совісно, а дружина у цей час промовляла, зворушена до глибини:

— Ось ти, Федю, дивися, яке воно мудре в нас вдалося. Якби так штани мало, то й штанята защіпило б... На здоров’я собі їж, загребуй і рости мені великий на потіху!..

Зразу я хотів приміститися на коридорі. Потім у комині. Згодом згадав, що не зайнята залишилася ще лазничка. Отож я і вирішив для святого спокою у хаті туди перебраться. Примістив я там з трудом розкладне ліжко і невеличкий столик — можу час від часу, хоч і з мукою, написати дещо до газет і відповісти знайомим на листування.

Бо хата нібито моя, — плачу я за неї “рент”, — але право у ній мають тепер тільки кіт і моя дружина...

Відчуваю, що відколи цей ворог на чотирьох ногах приплівся до моєї хати, я перестав взагалі існувати. Мене немає, хоч і на дверях і на поштовій скринці моя візитна карточка!

Рано я ще сплю, а дружина ніжнесьенько випитує. Не мене, а це прокляте сіре опудало:

— Як тобі, мурлику, спалося, що снилося, далі, як їлося, а там, як у пісочок ходилося і т. д.

А коли тому два тижні цей ворог тяжкий занедужав, прийшов потайки переді мною ветеринар і за якусь там чортову маніпуляцію з котом казав заплатити йому 25 долярів.

Кожного дня шукаю своїх шкарпеток або краватки, бо цей “сірий ворог” ними залюбки грається і позатягує їх якщо не під ліжку, то обов’язково десь за софу. Я шукаю і злюся, а дружина спокійно, з соломонівською торжественністю в голосі, заспокоює мене:

— Полазь, полазь трохи, вимни трохи свій двістіфунтовий животик. Може трішки схудне тобі, а то ніяк дивитися на тебе збоку...

Одна-однісінька користь може бути з тієї домашньої благодаті: Ви можете легко позбутися свого політичного противника...

Ото ж порада така — довідайтеся точно його адресу й пішліть його жінці в подарунок kota. Якщо до місяця ваш політичний противник не дістав нервового розстрою, пішліть йому на добавок ще пса і дві канарки. Побачите. Ручаюся перед вами, що він навпів одуріє, і ви таким чином виелемінуєте його хоч на доброго пів року з політичної активності.

І на закінчення таке просте питання: — чому напр. є “Товариство охорони звірят”, а немає такого, що брало б під охорону бідних людей, які коли впустять тварину до хати, стануть її нещасною жертвою?

На відхідному мій приятель Федь Півлобок каже:

— Знаєш, що я придумав? Хочу заложити “Товариство

охорони людей перед тваринами“... Як думаєш? Поступиш у члени?

— Після того всього, що ти розказав мені, дорогий Федю, я готовий стати не то звичайним членом, але навіть головою товариства.

Мій приятель гірко посміхнувся, поглянув зворушливо на мене і зойкнув:

— Невже ж? Справді?..

— Еге ж, — кажу. — У мене дома є теж два пси, три коти і п'ять канарків, — трясця їх матері...

ЯК Я ВТРАТИВ ПРИЯТЕЛЯ?

Вчора видала УННРА маленькі коробки відомого всім американського паштету. Воно, ніде правди діти, на голодного хлописька стільки, що собаці муха, а його ще треба було на двоє поділити. Мало його і його хоч висуши та нюхай, як табаку, — бо їсти — їй Богу соромно біля столу сидати...

Але воно завжди “краще собаці муха, як кисм поза вуха”. Таке й тут: краще хоч маленька коробка на двох, як взагалі нічого.

Дістали ми отого паштета і мені припав на спільника Іван Завалило. Йому років під п'ятдесятку буде, номер обуви — 47, а що досі не вжився, то мабуть тільки тому, що ні одна жінка не встигла б зварити йому стільки, скільки зуміє з'їсти цей гіпопотам у людській шкурі.

Завалилові давайте хоч і фіру сіна, — то він вам сяде, перехреститься і ані стебелини не залишить. І як поглянете на нього з профілю, - живіт у нього, як у жеребної коняки...

Та не зважаючи на все, ми дружили з Завалилом таки на добре. Навіть у політичних поглядах доходили в дечому до спільного заключення, що — як ви самі мусите признати — між нами, українцями, трапляється рідко.

Прожили ми так із Завалилом три довгі роки у німецькому “фатерлянді” після війни і хто зна, де я був би сьогодні, якби мій приятель не крав був німцям картоплю з кіпців й не носив її до хати. Бувало принесе кілограмів з

вісімдесят зразу і підсміхається діркою з вибитого зуба.

- Вари, - каже, - цей більший казанок (а в казанок, небораку, так малого пів пуда входило...). Сяде ото мій Іванисько, їсть, постогнує і сам собі жаліється:

- Пісна картопля. Якби так шматочок свинського вуха на пальців зо три...(А ви б побачили Завалилові пальці! З них напевно пів хвунта вийде...)

Ото ж перебули ми з Завалилом як його кажуть "Крим і Рим і мідні труби" і дожилися врешті, що у 1945-му лопнув "третій райх", якому Гітлер ворожив 1000 років.

- Панове, - кричить ото бувало Завалило й аж червоніє від люті, - хіба може вдержатися вам держава, яка не має настільки картоплі, щоб досита чоловік наївся, а примушують просто чесних людей, як ось мене, красти і носити картоплю з поля, га?..

І не помилився Іван. Дістали ми отого паштета з Іваном.

- Діли, - каже мені, - і то скоріш, бо я такий голодний, що я проковтнув би цього паштета таки з бляхою!

Поглянув я на моєго приятеля і бачу, що в нього в очах вогники горять, ніби у голодного вовка.

- А може б ми так залишили його на завтра і так на сніданок з гарячою картоплею? - зробив я несміливо пропозицію.

- Ні! - буркнув Іван, - Ти своєю половиною хоч і діри в долівці замазуй, але мені мою половину віддавай і то зараз!..

- Але шкода, бо коли одкрисмо, так паштет вивітріє, - намагаюся вяснити моєму другові.

І тоді Іван зробився той справжній голодний Завалило:

- Відкривай! - крикнув він до мене з затисненими п'ястунками.

- Я тобі не кельнер! - відказав я холодно.

- Але в тебе є ключик! - крикнув сердито Іван, - і тільки ти можеш ним відкрити!..

- Не кричи, - кажу йому, - бо з криком ти у мене

далеко не заїдеш...

- А забув, як я тобі на плечах картоплю возив, - так тоді Завалило був добрий?

- Це було колись і це була картопля, а зараз є зараз і діло маємо з паштетом!..

- Ти скупар, егоїст! - кричить розбішений Іван.

- А ти слон, ненажера, дурний Іван Завалило!

Подискутували ми так по чесному з Завалилом ще хвилин десять, аж поки я не підігрів Івана так, що він почастував мене рукою в ліве вухо, а я його, як доброго приятеля, дошкою з ліжка по голові.

Паштета того вечора ми таки не їли. Завалило ходить уже п'ятий день до лікарні на перев'язку, а хоч і живемо по сусідству, навіть "Доброго здоров'я!" не скаже.

А все через того дурного паштета. Через нього, триклятого, втратив я найкращого друга на еміграції...

ГАЛАВІН І ГАЛАВІНЦІ

Немає в житті нічого такого, що могло б поступитися і заступити нам діточу щирість, відданість і безтурботність.

В Америці чемні й добросердечні діти мають навіть для цього відведене окреме дитяче свято — “Галавін”. Воно, не знати чому, розтягується аж на два дні й наводить на нас, старокрайових бувальців, глибокий сантимент далекого й міражного дитинства. Згадуються Новий Рік і Водохрещі, коли то вбігала до хати тічка розсміяних рожевоощоких пустунів і засипали нас вівсом або, пощедрувавши, бажали вам стільки добра у слові чи пісні, що воно не могло б поміститися в усій вашій святочній світлиці. А ви, приятелю, зворушені цим до глибини, запускали руку ще глибше в кишеню і виплачували їм нагороду за те, що вони, сердечні, не забувають про вас і ці дні нашої прастарої української традиції.

О, Галавін в Америці — теж чудове свято дитячого дозвілля і радощів, тільки чорт його батька знає, хто й для чого його вигадав.

Мабуть, була це вигадка якоїсь чесної і добродушної людини, або може якоїсь богоугодної та праведної тещі. Оцієї предоброї істоти, що скриває у своїй ласкавій усмішці солодкість меду, перцю і рицинової олії...

Галавін має в собі не лишень чар, безтурботність і повинь фантазії, але його суть і характер узалежнюються теж від того, де він проходить, — чи в місті, чи, висловившись по-американському, на “контрах”.

Ось я, для прикладу, живу в одній такій ділянці

Н'ю-Йорку, де все ще зберігається повністю кольорит і романтика глибокої американської давнини, перемішаної вже трішки з атомовим поступом і ракетним поспіхом.

Тут на Галавіна таки цікаво побути. Оце збереться два-три “генги” підлітків, обскакують вас гурмою на вулиці й не тільки, що просять, але й промовляють до найглибших клітин вашої амбіції приблизно таке: Ти, мовляв, братіку, віддавай і роздавай, що тільки маєш і посідаєш, бо сьогодні нам, дітиськам, потрібно трохи більше, як звичайно. Не забувай, що сьогодні наше дитяче свято — Галавін. Зрозумів?

Ти можеш і відмовитися, бо тут немає примусу, але тоді затям собі, що чергового Галавіна обходитимеш без ока, з одним тільки правим вухом і на милицях.

І що ж? Чуєш мимохідь, що підпадаєш під цей діточий сантимент, топнієш, як віск, і віддаєш, що тільки маєш. Залишаються тобі, брате, штани, душа і голова. Коли ж, бува, попадеш на “галавінців” з фантазією, то вони здіймуть з тебе капелюха, копнуть ногою високо вгору, як футбол-свічку й заставляють тебе разом з ними задирати голову під небо і сміятися. І ти, брате, смієшся з такого Галавіна. І ще як сердечно. Кризь жовч і сльози...

Навчений гірким минулорічним досвідом з Галавіна, я вирішив не показуватися нікому на очі й залишитися в якомусь куті в хаті так, щоб мене чортяка з десятьма очима не віднайшов. Першого дня допізна, деś аж поза північ розбивали двері влізливі підлітки, а деякі з них не давали віри, що мене немає вдома і двічі або тричі видряпувалися по “фасрескейпах” (протипожежних східцях) аж на п'ятий поверх і так гримали до вікна, аж шибка вилетіла. Але я завзято і вперто мовчав і не прозраджувався.

Чергового дня, як тільки засвітало на дворі, думаю, — вискочу, куплю щось поїсти, але так звинно й швидко, щоб не спіймали мене деś по дорозі якісь капосні “галавінці”. Тільки що я перейшов вулицю й повернув за ріг вулиці, аж там мені неочікувана радість і несподіванка — руки простягають.

Стоять і чекають на мене чотирьох “галавінців”, а всі хлопці, як соколи. Два так мого росту, понад шість футів, а інші два так мені по вухо.

— Ти куди так трухцем біжиш, якби за тобою хорти гонили?

— До ресторану, бо зголоднів, як мексиканський осел.

— Не підіймай крику, — каже один 250-фунтовий “галавінець”, — а так по доброму віддавай усі гроші. Не роби галасу й замішання та поспішися трішки. Якщо з тобою важко буде домовитися по-людському, — каже той 250-фунтовий джентелмен, — то ти не до ресторану, а простісько, ось таки зараз з цього місця підеш, а точніше перевезуть тебе до “фюнерал голу” (погребне заведення), зрозумів?..

— Та чому б там не зрозуміти, коли ви так ввічливо поводитесь.

І віддав я їм, сердегам, все-всеньке. Віддав навіть з усмішкою, бо це ж Галавін, і в цьому дні треба бути ввічливим до дітвори.

Щасливий, що вирвався живий з цих галавінських пестоців, пігнався я вихром до хати по нові гроші. Бо ану ж, доведеться зустрітися знову з галавінськими колядниками, то щоб було хоч чим-небудь грішну душу викупити.

Побув я трішки в хаті, але чую, що голод таки виганяє. На цей раз я вже не вибіг, а стрибнув на вулицю, перейшов два квартали хильцем попід мурами і тільки висунувся за ріг вулиці, а тут мені назустріч нова інвазія. Таки величенька гурма дітей, перемальованих на різні чудовища, загородила мені дорогу. Один підліток смиче за рукав, другий за полу, а третій, мабуть, найбільше честолюбивий між ними, самий руку в кишеню впер. Виручку, бачте, дає, щоби я скоріше з ними справився.

Як гнаний дикими вовками олень, почав я розглядати всю стратегічну ситуацію — куди та як було б найлегше проскочити й вирватися. Сіпнувся я, метнувся, але даремне.

Щось п'ятьох вчепилися реп'яхами за штани. Спущу, думаю штани, залишу їм, щоб тільки відв'язатися від цих галавінських симпатяг.

А потім збрала мене злість, і я як не крутнись, як не рвонись, то вони тільки мов груші порозсипались, порозскакувалися й попереверталися на вулиці.

Й попер я знову скільки сили навмання й наосліп. Бо не Галавін мені в голові, а якась найближча "лянчонета", хоч би і з найпаршивішими "гатдогами". Біжу, але й чую, як дудонить і женеться за мною з два десятки ніг. Повернув я голову назад, щоб зорієнтуватися, чи далеко ще за мною ця зграя галавінців і тим часом вбіг і з цілої сили вперся у щось м'яке й живе.

Я почув дитячий пронизливий крик та вереск — і проти мене, якби вирости десь з-під землі, — стануло двоє дебелих парубків середнього віку:

— Ти чому по наших дітях ногами толочиш? — пита один з них і замахнувся п'ястком, щоб мені заїхати між очі.

Та тут відізвалася в мені вперше гаряча козацька кров. Я зігнувся удвоє скільки міг — і його головою в живіт, а його сусіда ногою в одне типічно чоловіче місце.

Поклав їх, вирвався і біжу, голод підганяє. Інстинкт самозбереження.

Завила серена і не знаю звідкіля, але поруч мене з'явилися нові галавінці. На цей раз не перемальовані, і всі, як під міру, хлоп у хлопа. У синіх юніформах і з золотими гудзиками. І один з них як не вгріє мене дубиною по плечі. Повірте, що від того галавінського почастунку аж в очах почорніло. Але я зразу, мов би хто гальмо заложив, сповільнив біг і перейшов на нормальну пристойну людську ходу. І про голод забув.

Так накормив мене зразу оцей галавінський поліцейський півметровою ковбасою...

Мабуть, ніхто з вас не обходив і не святкував так оригінально Галавіна, як оце я в тому ніколи незабутньому 1959 році.

ЯК СТАТИ МІЛЬЙОНЕРОМ?

Роз'їждиться народ у всі сторони світу, а я залишаюся в Європі. Відвів на станцію і загрузив уже 163 моїх знайомих. Носив цибулину в кишені й потайки натирав очі, бо випадало трохи просльозитися. Ану-ж, думаю, повірить хтось, що я такий сердечний до них і перешле якусь копійку. Та досі ніхто з них за два роки ані оком не моргнув: долари й фунти хіба іноді мені присняться і, як бачу, шкода було моїх сліз...

Маю шабльонову, зворушливу промову, якою всіх прощаю, маю й окрему грубу книжку, куди записую їх адреси.

І кожний з них напередодні виїзду: “Зайдіть, будь-ласка, і заберіть залишки по нас. Ви ж залишаєтеся у Німеччині, часи зараз непевні і може пригодиться”.

Я заходжу, беру цю різноту, яку залишають знайомі й складаю. Винаймив у німкені окремих ляхів і туди зношу це все добро: старі глеки, горшки, бляшки, поіржавілі печі й сковороди, старе взуття й білизну. Словом — заклав я музей старовини, на основі якої можна буде колись написати історію діпів в Європі...

Зношу це добро з думкою, що ось вибухне війна, прийде знову скрута на всяке барахло, і хто зна, чи не продам цього за солоні гроші.

Минулого тижня зайшов я до добрих знайомих і вони, сердеги, подарували мені аж 42 щіточки до зубів (це IPO,

спасибі йому, кожного місяця давало по щіточці, а що в мого знайомого сімейка величенька, то й назбиралося).

— А що ж ти з ними зробиш? — питає мене хазяїн.

— Зроблю з них такий діядем на голову, як індіанці носять з орлиного пір'я. Коли ж спитають, хто я такий, то відповім, що я останній діпіст-могікан, який залишився ще в пралісах Німеччини.

Дістав у спадщину ще й славетні вузькі ірівські зелені штани. Попробував, влазять тільки до колін, а далі, хоч ноги обрубай. Попробував на руки — влізли... І ось я придумав: розпорю трохи назаді, щоб голова дірою пролізла, ногавиці надіну на руки, а груди будуть відкриті. Тепер на дворі гаряче — буде прохолодно.

І меблю дістав. Еге ж... Дістав ліжко, яке, коли положуся на нього, скрипить стоголосами, а вночі скільки разів на повернуся — буджуся, бо скавулить, як підстрелена собака. Далі — стіл-саморобку, на який можу тільки дивитися. Покласти на нього не можна нічого, бо одна нога закоротка і він коливається та витанцьовує на всі сторони, як пріма балерина. Стілець має тільки дві задні ноги, і я, сідаючи, висовую й опираюся на свої дві власні, що служать за передні. Тоді сиджу як вкопаний.

Макаронів залишили добрі люде стільки, що якби жив 150 років і кожного дня їв сім разів ніщо більше, тільки макарони, то вистачило б на ціле життя. Чого доброго, комусь, хто по моїй смерті перебере спадщину, залишиться ще більша половина.

Гаферфльоками хоч сінник напихай, щоб м'якко було спати. Сухарями можу викормити 15 поросят, і якби в когось були гроші, хай купить, кормитимемо до спілки (зацікавлені цією пропозицією можуть отримати від редакції мою адресу).

Не забувають знайомі й пишуть. Пишуть різно. Одні листи сентиментальні й серцещипальні, інші — щирі й повні турбот за мою долю і майбутнє... Ось, наприклад, пише мені один друг таке:

“Грошей Тобі не посилаю, бо з долярами в США дуже важко, але посилаю Тобі зате кілька добрих порад. Посуди в Тебе є доволі, бо я сам залишив тобі 11 тарілок і дві старі миски. Роздобудь кілька старих дощок, збий буду на будь-якій вулиці у Мюнхені і напиши: “Вегетаріаніше Імбісгалле“. Скалькулуй так, щоб ціни за страву були дуже дешеві. Макарон, гаферфльоки й сухарі у тебе є і тому вари таке: макарони з масляною, гаферфльоки з рабарбаром, а з сухарів “бротзуппе“. Ти знаєш, що німці цю зупу дуже люблять, і без неї ніяка німецька душа, так само як українська без борщу, не може жити. Послухай моїх порад, а побачиш — багатієм станеш! Тут у Стейтах мільйонери починали теж з того, що продавали газети, чистили черевики. Твій Остап Варениця“.

Моя відповідь йому:

“Дорогий друже! За пораду сердешне спасибі. Думка твоя добра, можна сказати геніяльна! Попробую...

Здорови від мене сердечно всіх моїх знайомих, нових емігрантів. Скажи їм, що їх допомоги ніхто з тих, що залишилися ще в Європі, більше не потребує. Ми зараз перейшли на німецьку економію й отримуємо в місяць по 30 ДМ. Половину з того проїдаємо, а решту складаємо в банку. Тобі може дивно, як можна прожити цілий місяць за 15 ДМ. А воно дуже просто — їмо раз у день, а два й три рази гонимо один одного пасти. Трави тут в Німеччині дуже багато. Особливо смачна ця, що росте попід тином, смачніша за ваші консерви.

Спробуй і ти, бо це ще один спосіб, як можна стати мільйонером, і того способу в Америці, напевно, ніхто досі не знає.

Здоровлю Тебе сердечно. Твій

Максим Булька.“

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ В ОБОРОНІ ЧОЛОВІКІВ

До Комітету Фестину на Союзівці!

В імені ТО-СТА-ПА (Товариства Старших Парубків), як його уповноважений голова, хочу публічно запротестувати перед Управою Комітету Фестину на Союзівці. Комітет уже роками порушує всі конституційні права рівності та вирішує самочинно і без будь-якого порозуміння з вищезгаданим товариством ТО-СТА-ПА хоче знову перевести шовіністичний вибір тільки “Міс Союзівки”, а не “Містера Союзівки”.

Для точнішої інформації, хочу підкреслити, що наше Товариство об'єднує на теренах Америки і Канади тисячі зареєстрованих і незареєстрованих нежонатих чоловіків, без огляду на їхній вік, матеріяльний стан і регіональну приналежність. Чи здає собі справу Комітет, що своїм дотеперішнім і фаворизованим вибором “Міс Союзівки”, він допускається нечуваної досі події:

1) Публічної образи і зневаги всіх чоловіків, наявність яких свідомо затаюється і промовчується;

2) понижує нас, нежонатих чоловіків в очах всього українського громадянства;

3) не береться до уваги, що членами УНС є не тільки самі жінки, але такі у першу чергу, ми, чоловіки;

4) висовується тенденційно на перше місце жіноча краса і принадність, а свідомо промовчується мужність і

лицарськість чоловіків, якими теж можна здобувати перші місця;

5) хоче, мабуть, на Союзівці, завести ще один політичний розподіл із необрахованими наслідками, щоб розпалити ненависть чоловіків до нашого жіноцтва і навпаки...

А може Управі Фестину потрібні факти для того, на чому йому повинно б найбільше залежати — то ось вони:

1) Хто “драйвує” усіма автами, що постійно відвідують Союзівку?

2) Хто обтанцьовує усіх панночок-дівчат, вдовиць-молодиць і всю пресимпатичну “жіночу рать”, аж до суспільних діячок і тещ включно?

3) Хто підпирає “національну бару”? Ми, чоловіки, а якщо іноді попадеться, що якась жінка сидить у барі на дзиглику — то вона займає тільки важливе мужеське місце і сьорбає “кола-колу”...

4) Хто погоджується будь-де переспатися і що-небудь з’їсти, аби тільки провести “вікенди” на Союзівці?

Ми!.. Ми!.. І ще один раз — ми, патріотичні українські чоловіки!

І ви, — там в Управі Фестину — хочете нас і надалі промовчувати?.. Викинути “за борт”, або, як то кажуть по-“гуцульсько-американському” — намагаєтеся “вифівкнути нас на гарбидж?”

Може воно вам так виглядає іздалека? Але на цей раз ми вас запевнюємо, що вам такий номер не вийде і дотеперішнє крутість і знеславлювання нас — чуєте — не вдасться.

Ми всі, як один муж, вирішили постояти і солідно боротися за наші рівні і священні права. Будемо обстоювати нашу чоловічу гордість і достоїнство і на цей раз не просимо, а рішуче домагаємося вибрати на найближчому Фестині — не якогось там “припадкового одного щасливця” на “Містера Союзівки”, а кількох із різними привілеями і почестями, бо воно:

А) Як небувала досі новина, викличе неймовірне

зацікавлення, а не так, як це бувало досі зі стандартним вибором “Міс Союзівки”.

Б) Стягне на Союзівку чоловіків із найдальших закутин нашої діаспори.

В) Зробить вам касу, а вона тут саме основне і чи не найважливіше.

Коли ж ідеться про наш чоловічий вибір, то відзначить нас такими нагородами:

1) Білими гвоздиками відзначить всіх тих, що хоч досягають, або переходять 60-ку, але затримали свою парубочьку непорочність, хоч іноді попадалися ситуації, що “встоятись не було сили”...

2) Будильник, з якого вискакував би молоточок і бив по голові всіх довгоспайлів, — передайте кожному, що хоч і був уже навіть і декілька разів заручений, але далі самотній і готовий ще раз відкрити своє серце.

3) Назву “чоловічий чемпіон” передайте усім тим, що з зовнішнього вигляду може і найпоганіші, але найбільш шановані та люблені, — ну і високо забезпечені, попирають щедро всі українські цілі, а в першу чергу наші “національні бари”.

4) Золоту медаль і грамоту з написом “За безумну відвагу”, як теж і титул “Містера Союзівки” передайте тому членові нашого товариства ТО-СТА-ПА, котрий вип’є одним душком три “скачі на скалах”, а після того із зав’язаними очима обскаче на одній нозі довкола беріжка великого басейну і не впаде в воду...

Попереджуємо заздалегідь, що на ніякі компроміси та уступки від наших пропозицій не підемо і з того теж приводу не вводитимемо з ніким у будь-які переговори!

Арсен Безцеремонний

Я — СОРАЯ

Присвячую побратимові Ікерові.

Я вернувся з далекої і дуже невігідної подорожі. Поки я встиг переглянути пошту, що нагромадилася за цілий тиждень, я запав у глибокий, камінний сон.

У суміжній кімнаті телефон мусів таки дзвонити довго, поки зміг мене розбудити. Світло у спальні горіло. Я глянув на годинник: 2:15 по півночі. Хто і чого міг у цій порі дзвонити? І я майже вистрибнув з постелі.

Я підняв слухавку і стереотипно звичкою запитав:

— Хто говорить?

— Я, Сорая... — і після відповіді почув плач у голосі.

— Що сталося? І хто говорить?

— Я, твоя Сорая... — і знову плач і шльохіт.

— Я не знаю ніякої Сораї, але, до речі, що з вами і чому так плачете?

— Я в розпачі, бо мене покинув Альдо...

— Пані моя дорога, я ж не знаю ані вас, ані вашого Альда. А крім цього чому якраз ви з цим до мене звертаєтеся? Кличте свого Альда...

— Пробувала, але він без серця...

— Як не має серця, намагайтеся промовити йому до розуму.

— Пробувала, але він кожний раз, як почує тільки мій голос, відкладає слухавку...

— То беріть таксі і поїдьте до нього. Зробіть йому несподіванку. Я ще не бачив такого чоловіка, щоб не відкрив дверей жінці, коли вона до них постукає. Та ще й уночі.

— Який же з вас чутливий джентелмен, і які ви зовсім інші від Альда...

— Викличте таксі Г 33363! — сказав я тій симпатичній Сораї, що не дає по ночах людям відпочивати.

— Я вже їздила до нього кілька разів і ... — знову почався плач.

— Ну й мудро зробили. Я знаю, що розмова телефоном — це так і щось, і нічого. А коли побачиш людину живу — то друге. Пригорнеш, поцілуєш...

— Не хоче відкрити дверей, каже, що в нього вже є друга, і що він завтра іде з нею до шлюбу... — і знову той проймаючий лемент.

— Пані Сорає, знаєте що? Вибивайте клина клином, — знайдіть когось теж і зараз же завтра виходіть заміж...

— Не можу... Не хочу... І... я рада, що... що вас для розради післала мені божя благодать... Повірте, я ніколи не уявляла собі, що живуть сьогодні такі джентелмени, як ви... Ви — не людська, а якась не з цього світу доброта... Ви янгол...

— Все дуже гарно, дорога пані Сорає, але лягайте спати. Мені теж завтра не в зальоти, чи на прогулянку, а на важку працю треба збиратися. Доброї ночі. І з надією на краще завтра. А той ваш антихрист, що вам стільки болю приспорив, хай утопиться у найближчій баюрі...

Я повісив слухавку. Але може через яких п'ять хвилин — задзинчало.

— Вибачаюсь, це я — Сорає. Хотіла подякувати вам за таке ваше виrozumіння для бідної, самотньої жінки, що згаряє з одчаю... Хотіла висловити признання за людяність і лицарство, за всі ваші слова, що хоч не позбавлені сарказму і переплітуванні цинізмом, але показують, що ви непересічний чоловік. Як чудесно, я вже перестала плакати. Я навіть на половину заспокоїлась. Але на закінчення ще одне питання: хто ви, і кому я маю завдячувати цей несподіваний порятунок?

— Лікарові психіатрові! — відпавив я.

— Ні, це ви неправду кажете, а так просто, щоб обірвати знайомство та відв'язатися...

— Ні, я серйозно кажу вам, що це державна лікарня, де лікують всякі види ненормальностей. Ось, для прикладу, схизофреніків у різних стадіях закоханості, маняків, що в такому велетенському місті, як Н'ю-Йорк, почуваються осамітненими, звихнених мрійників, що дні переводять на ночі і навпаки... Доброї вам ночі і заспокійтеся, або телефонуйте до когось іншого для вашої нічної розради...

Якраз почав я засипати, коли знову телефон гарчить.

— Це містер Булька? Тут оперейтор ч. 226. З вами хоче говорити якась пані. Не могла довідатися про вашу адресу, і я їй допомогла в тому. Бай-бай!..

— Чому ви мені казали, що ви лікар-психіатр, коли ви власник пансіону "Розвага", містер Булька? Я вже встигла довідатися від ваших сусідів, що ви людина рідкісних сьогодні чеснот. Вибачаюся. Дякую за все добре з вашого боку. Добраніч, містер Буль-буль-буль!.. Ха-ха-ха!..

Вранці зустрів мене сусід Пилип Тріпач:

— В тебе чого таке набрякле обличчя?

— Погано спав. Якась біда причепилася і не давала спати. Плакала, жалілася, а потім...

— Може Сорає?

— А ти звідки знаєш її ім'я?

— Бо вона мені теж надокучувала...

— І що ти з нею зробив?

— Подав твій телефон. Казав їй, що ти вельми мудра й шляхетна людина. Письменник, з фантазією — і скоріше знайдеш для неї вихід з положення...

Я витріщився на Пилипа.

— І знайди. Напиши про Сорає фейлетона. А коли дзвонитиме ще раз — подай їй телефон до Ікера. Людей треба розважати. Не можна бути вузьким, заскорузлим егоїстом... Адже вас, письменників, люди називають лікарями людських душ. Так тоді чому б тобі, чи Ікерові, не полікувати такої бідної, хворої душі, як Сорає?..

НОВОРІЧНА ТРАДИЦІЯ

Дорогі земляки! За всяку ціну зберігаймо на чужині традицію. Зберігаймо все, що рідне — “щоби слава не пропала, хто ми такі, чому пішли на примусовуеміграцію, і чому ми її побідно перетривали”.

Ось прийшов Новий Рік, і підемо засівати. Коли в когось немає зерна, то засівайте гаферфльоками*, а щоб не заपोжити очей собі й іншим, — змочіть їх трохи водою. Коли ідете до молодих дівчат засівати, то покропіть гаферфльоки одекольною. Посипте трохи ними дівчат, припудруєте, і пахнутимуть ваші симпатії цілий Новий Рік, як живі троянди...

Народне повір'я каже, щоб не впускати на Новий Рік першими жінок у хату: коли впустите жінку, і вона побажає вам перша нового року — то краще піти і втопитись...

Піде вам, як з “Петрового дня”.

Замикайте і забарикадуйте двері, і лише через дірку для ключа дивіться, хто першим преться у вашу хату. Впускайте лише молодих мужчин!

Власній жінці і теці заховайте на Новий Рік все взуття, щоб ціле допудня не виходили нікуди з хати і не нанесли кому під новоріччя якого нещастя.

* Гаферфльоки — німецька назва вівсяних платків “каші”, що ними аж защедро обдаровувала Америка табори підсоветських втікачів, т. зв. діпістів, у таборах 1946—49 років у Німеччині.

Кажуть, що сні під Новий Рік заповідають дійсність. Тому хай вам — хорони Боже! — під Новий Рік не присниться Сталін.

Коли до вас заповілись якісь гості, лягайте до ліжка і удавайте хворого. Обв'яжіть голову рушником і важко та зворушливо постогуйте. Тим, що прийдуть бажати вам Нового Року, не вірте. Вони прийшли не зі щирості — а просто, щоб ви поставили їм чарку. Натріть обличчя п'ятнами з сажі і перестерігайте знайомих, щоб не підходили близько до ліжка, бо у вас є об'яви п'ятнистого тифу. Кажіть, що млосьть у вас під грудьми, що вас нудить і що у вас 40 ступнів гарячки. Це так кілька добрих порад, а решту імпровізуйте самі, залежно від і до обставин.

Багато вже з вас, дорогі читачі, вільні зараз. Виїхали за море і, клінуючи, розважуєтесь потрохи та забуваєте помалу за нас, що залишилися ще тут у старій Європі...

Не забуває за нас тільки ІРО, і чим може, тим і осолоджує нам гіркі наші будні на еміграції.

Ось недавно мали ми Миколая, і в нашому таборі роздавали подарунки. І кожному — залежно від щастя — щось перепало.

Приміром, молоденька панна Галина Хоменко дістала велику баварську файку, а професорові Петрові Жукові попали діточі панчохи й соска. Старуха Евдокія Тичка дістала спортовець, Петро Колісник — жіночий бюстгальтер. Мені теж пощастило — я отримав п'ять рольок м'якого паперу і пів фунта кексів. Але добрих людей на світі ніколи не бракує. Вже чергового дня після Миколая принесла мені Галя Хоменко свою файку, яку їй подарували, поклала на стіл і, почервонівши трохи на обличчі, каже:

— Пане Булько, я прийшла, щоб подарувати вам мою файку. Куріть на здоров'я і мене мило згадуйте.

Подивився я на файку, а вона, сердечна, така, що якби кинув за собакою, то перебив би їй обидві задні ноги. Подивився я Галині в сині очі, і аж щось під серцем защеміло.

Засміялась моя “доброта” і вийшла. А я — файку в руку, і пішов з нею до сусіда, Пилипа Гикавого.

— Дарую вам оцю симпатичну погань, — кажу до Пилипа, — і куріть на здоров’я. Ви знаєте, що я не курю, а вам, курцеві, пригодиться.

Не знаю, яка дальша доля зустріла ту файку.

На підвечір’я Нового Року хтось постукав у мої двері. Дивлюсь, входить якийсь молодий, широкоплечий хлописько і кланяється низько. Я ще не встиг спитати, хто він такий, коли він підійшов до мене, виструнчився й почав рецитувати:

— За ваші заслуги, пане Булько, для нашого табору, за льояльність супроти політичних противників, за співпрацю з молоддю, за... (Я був такий збенежений, що вже не пригадую собі, що то він говорив) — вам від нас, молодих, цей подарунок на Новий Рік.

Я подякував і почув, що в мене від зворушення в очах сльози.

Він тільки з хати, а я притьмом кинувся на пакетик і почав розгортати. І не повірите — в ньому була та сама файка, яку я подарував Гикавому. Мене це так розлютило, що я вхопив її і викинув кляту за вікно.

А рано на Новий Рік, як тільки почало світати, хтось постукав у двері нашої великої спільної кімнати:

— Хлопці, на барикади, — скомандував я, — ставайте, відбиватимемо “новорічного ворога”, що добивається до хати. А сам взяв мітлу в руки, підійшов до дверей і питаю: — Хто там?

— Це я, Галя Хоменко. Я прийшла позасівати вам і побажати Нового Року. Відчиніть двері! Я принесла вам файку, яку я вам була подарувала зараз після Миколая, — ви, мабуть, загубили її, бо вона лежала у вас під вікнами.

Ми відчинили двері і впустили Галю позасівати. Але оце пишу і чую, як мені трусяться руки, а ціле тіло наче електричний струм прошибає. Бо чи не страхіття? Та ж перша побажала мені Нового Року жінка. А з файкою, то не знаю, що про неї й думати. Боюсь, щоб цілий 1951 рік мені не “зафайчився”.

КРОКЕТИ З ЛЮБОВНОЮ НАЧИНКОЮ

— Так, їдемо!

— Очевидно, що їдемо моїм новіським “Тандербирдом” і то простісько на Союзівку, — кажу моєму другові Петрові, який прибився аж із Канади. У мого друга дуже важливі характеристичні прикмети: перша, що в нього купа грошей, а друга, що вони в нього легенько і без будь-якого болю в серці відпливають...

Приїхали. Петро кинув оком знавця-архітекта по будинках і каже:

— Будинки тут гарні, але дівчата ще кращі. Просто жива і зваблива розкіш на струнких ноженнях.

Якраз коли я заїздив, щоб “запаркувати” авто, надійшли зразу аж три. Виструнчені, як молоді сосни й повівні в руках мов іви на продуві великого вітру.

— Подивися, подивися! — вигукнув Петро. Я відвернув голову, щоб поглянути на ці три кралі — й трах у сусіднє авто, яке стояло передо мною. Виліз, дивлюся на передній ліхтар. Він скоробився, задер голову на потилицю і ніби з докором проказує:

— А це тобі безбожнику й кара за те, що оглядався за гарними, але може і вже заміжніми дівчатами!..

— Скло б’ється, значить буде щастя — гукнув Петро.

— Еге ж, — одрубую другові, — навіть уже знаю заздалегідь, скільки мені коштуватиме це нове щастя. Точно 145 долярів 75 центів!

Переодягнулися ми з Петром і до “Веселки”. Подала нам холодну кока-колу така симпатична русявка, що мій приятель пив цю воду аж сім, чи вісім разів підряд, щоб цій принадній русявочці всебічно і належно пригланутися. Згодом преїшли на терасу коло “Веселки”. А вона така простірна, що на ній не то танцювати, а й гелікоптери можуть причалювати. Дивимося на басейн, а його з одного боку обліпили старші і дітвора, а з правого — віночком обплели його дівчата. Засмалені, прирум’янені, і коли підведуться і входять до басейну, то очі самі мимохідь плигають за ними у воду.

Пішли на тенісовий kort, щоб подивляти тих, хто грав у теніс. Оце підплигують веретенцями позасмалювані сонцем жіночі постаті, а слідком за ними і підплигує ваше серце.

— Слухай, — каже Петро, — звідкіля наш Союз прибирав стільки цієї жіночої краси?.. Мабуть позвозив їх з усіх континентів, куди розбрилася в діяспорі вся наша еміграція і зібрав ось тут у нашій Союзівці?.. А я ніколи і не подумав про те, що ми така заавансована раса, а головним чином у цій пресимпатичній, жіночій царині...

Та бачите, ми так обидва з Петром захопилися були тим союзівським чарівним жіноцтвом, що і про їжу забули. Зайшли ми насамперед у вітальню, а вона там така простірна, що в непогоду міг би у ній грати у футбол наш “Тризуб”, або “УСК”. Розглядаємося, усюди симпатичний народ, але найсимпатичніші між ними — таки дівчата...

У їдальні підійшла до нас струнка смуглява чорнявка і як не блисне карими оченятами, то ми обидва з моїм другом від цього погляду мало із крісел не поспадували...

— Панове, мабуть, перший раз, що гостюєте у нас у цьому сезоні?..

— Я то із недалекого і галасливого Н’ю-Йорку, але мій приятель то аж із-під полюса сюди прибився. Точніше, він із Канади.

— А що будете їсти? — запитує ця чорнява спокуса.

— Вас, — одказує Петро. І я бачу, що він уже навіть ложку бере в руки.

Усе, що ми тоді їли з Петром, смакувало по-божеськи і пахло духм'яністю, як про це іноді висловлюються поети. Так нас тоді захопила своєю чарівністю і припрошуванням ця чорнявочка...

Після кількох днів цього душевного пиру я із тугою і пошматованим серцем покинув Союзівку, а Петро залишився у цьому гірському раю ще на цілий місяць.

А вчора неочікувано, пізно вночі, телефон:

— Тут говорить Петро!

— Ну, що нового?

— Дуже багато, і то не лише гарного, а розкішного. Ти знаєш, що я женюся з цією найкращою чорнявочкою із Союзівки?..

— Але розкажи, а краще уточни мені з котрою, бо їх там десятки і кожна з-поміж них виглядає наче це тільки вона — найкраща.

— Із цією, яка нам подавала до столу, коли ми перший раз обідали.

— Еге ж, — кажу, — тямлю. Це із тією, що нам так прихвалювала крокети з курячою начинкою.

— Ти знаєш, Максиме, що вона тоді у них якогось любисту поклала... Прилип я до неї, наче мене причарувала. А вчора я їй і оспівчився.

— І?..

— Оберігайся сам і перестережи на майбутнє знайомих і друзів, а особливо всіх підтоптаних і задубілих кавалерів, що б не їли на Союзівці курячих крокетів. Клянуся тобі моїм здоров'ям, що вони їх там любистками начинюють!..

І Петро зареготався тріумфально, але з такою силою, що від цього мало що телефонна трубка не тріснула.

МУЖЕСЬКА ЖЕРТВЕННІСТЬ І ПОСВЯТА

Треба одверто сказати, що всі жонаті чоловіки — це взагалі нещасні жертви життєвого непорозуміння. Словом — живі небіжчики, які бовтаються по білому світі без określеного признання і цілі. Зате мабуть і післав нам Господь нашу ціль і спасіння — жінок наших достойних і праведних.

Гей, до чого ж то тільки не заставляють нас оці замріяні і ніжно усміхнені істоти... Оці наші Єви-спокусниці, які були зіпсуті доценту ще заки покинули Європу, а коли приїхали до Америки то тут уже нам, чоловікам, прийшов кінець. Смерть, могила й крапка...

Між різного роду посвятами, які ми мусимо виконувати, є дві особливі. Перша — це піти з вашою малою дитиною до дентиста, і друга — піти з власною, підкреслюю, з власною жінкою купувати капелюха. (Ану ви — відважні — попробуйте протестувати, а побачимо, чи ви з цим далі зайдете, як під “мудрого хату“...)

О, з дитиною це окрема й дуже зтяжна процедура. Починається з плачу й протестів, що вона не піде до дентиста. І ви тоді мусите вжити всіх відомих вам трюків, щоби переламати цей опір, або більш по політичному, цю опозицію. Мусите забавитися в актора й удавати по черзі —

зайця, вовка і малого підсвинка. Бува, що ви вперше в житті відкриваєте “нову планету” і переконаєтеся, як чудесно ви рохкаєте та хрюкаєте по-кабанячому... А там, дальшою чергою, треба вдавати ведмедя, поліциста, слона й гіпопотама. Особливо ці дві останні ролі, зі слоном і гіпопотамом, дуже легко відігравати, і більшість батьків, які не перейдуть у найближчому часі на “даст”, не будуть потребувати для цього ніякої характеристичної. Ось так просто — стануть на чотирьох, опустять свої опасисті брюшка і замуликають по-гіпопотамськи...

Але все сказане вище — це тільки, щоб так сказати, хатній чи пак домашній “препарейшен”, або увертюра. Бо в почекальні дентиста треба відіграти правдиву і непідроблену мелодраму.

По-перше, ви намагаєтеся відвернути дитині увагу, де вона знаходиться і що її, нещасну, очікує. Для цього вигадуйте історії про сині мигдали й мережані вареники, казки про опирів і смоків, що вкрали князенка і заворжили та й заморжили маленьку дівчинку в білу сніжинку. Якщо у вас не достас фантазії для передання в казці жаху і огиди, пригадайте собі портрет голомозого Хрущова, або забальзамованого Леніна.

З черги ви сідаєте першим у кабінеті дентиста на стілець і розкриваєте рота. Дентист нібито щось вам маніпулює й опісля таким робом хочете заманеврувати своє малятко. Після першого запуснення игли дитина схоплюється й, очевидно, як чемна й добре вихована, дає справжнього “джудо-стусана” лівою рукою в живіт дентистові, правою підбиває руку з інструментом, ногою копає в коліно — звивається вужем поміж ноги спантеличеному сердезі — і “хода”... Як бачите, тут і виявляється вперше та наглядно, який першошляхотний вплив має на наших малят телевізія з професійними боксерськими виступами й ковбойськими фільмами з благородного Голівуду.

Але все це буде дрібницею і просто нічим у порівнянні

з приємністю, коли ви захочете заграти старокраєвого джентелмена і після десяти, двадцятилітнього подружжя виберетеся з жінкою купити їй нового капелюха. При чому, висловившись образowo по-спортивному, ви забиваєте зразу аж два голі. По-перше, що вона тоді, сердечна, солодка й тричі пресимпатична, не видасть забагато грошей і, по-друге, не принесе до хати якогось такого страхітливого чудовища, яке буде подібне на все інше на світі, за винятком капелюха. Мушу признати, що в цій ділянці жінки наші виявляють якийсь дивний покороблений і перевернутий горікоренем смак.

Відколи моя солодка половина попрохала, чи пак краще може — загрозила, що я маю піти з нею й купити капелюха, я почав ближче, глибше й уважливо студіювати та вивчати моду. При цьому ствердив я, що мода у цій ділянці досить кучерява, вигадлива, химерна та бува — вискакувато варіяткувата. Ось вам для прикладу, як виглядає таке чучальце, або, як його наші модні подруги називають, вершок капелюшної моди.

Шерстяна пожм'якана брудно-сіра коробка з таким розкішним виглядом, якби на неї сідало чергою вісім замашистих запорожців з картини Ріпина, а на самому чубчиківі кучка зеленого пір'я, застромлена не то в огірок, не то в якусь порепану синю моркву.

Друге архимодне чудо: перевернутий гориножно нібито вазончик чи старокраєвий глечик на молоко — а з нього звисає з чотири метри жахливого мотуззя.

Третя вискочка: кусок гейби трохи більшої латки, приліпленої над лівим оком, а що в ній немає дірки — то бідна істота може бачити з-під нього тільки половину світу й дуже уважливо ходити, щоб бува не збити якусь нещасну жертву з ніг та не перейти по ній теперішними гострими каблуками.

Четверте: кругле жовте — не то сковорода, не то шайба з позагинаними до середини боками, а щоб вітер не зірвав її з голови, то її прибили на чолі солідним мідним

цвяхом з великою лискучою головою і ще двома меншими чорними кілками.

П'яте: кусок капелюха, якого довкола пообгризали кози і на ньому щось на подобу малої клітки з квочкою та курятами.

Приглядався я тим вершкам моди більше трьох тижнів, і так мені це все припало до вподоби, що в тому дні, коли треба було іти купувати нового капелюха, в якому я мав бути за “спецдорадника”, я не пішов. Заграв хворого.

— Дорога жінко моя, почуваюся погано. Ось приблизно так, якби мене переїхало авто, що сміття возить. Іди, кажу їй, і купи сама. Тепер всі капелюхи прекрасні й без трудно вибереш.

А в душі я бісився і прирікав: Коли принесе до хати одне із тих чучал, які я бачив, то я викину в “гарбидж”, а їй скажу, що до хати закралися злодії і нічого не забрали тільки її чудового капелюха, такий, бісів син, був гарний. А щоб вдавати до глибини зворушеного, я навіть і прослезуся. Ношу в кишені невелику цибулину і коли зайде потреба — понатираю нею очі.

МОДЕРНІ ФІЛЬМИ

Сучасний світ подібний тепер на досить можливо організований дім божевільних, у якому тільки час від часу міняються ролі: то обслуга переходить за ґрати, де сидять небезпечні пацієнти, то навпаки. Куди не поглянеш, з усіх боків чути, як скриплять порозсихані на сонці політичні колеса й кепсько нашмаровані дипломатичні осі. Одна була колись у світі вісь, що обіцяла перетривати сторіччя, та й та за кілька років поламалася. Це була “історична вісь” — Рим-Берлін...

Дзвонить з усіх боків зброя, а сусіди тільки те й роблять, що один одному через пліт кулаками погрожують та гаряче бажають, щоб йому скоріш остання корова здохла...

Одинока розвага й розрада, яка залишилася нам — це кіно. За кілька сотиків підеш і перенесешся на дві години у світ мрій... Побачиш, як полюють на гіпопотамів, як під час землетрусу валяться будинки, мости і міста, і як виглядає на екрані справжнє кохання... І ще одну розкіш дає кіно: коли підете туди навіть з тещею, маєте на повних дві години гарантії, що вона, хоч сидітиме коло вас, не промовить ні слова.

Але чого ще бажати? Дочекалися ми того, що не ми до кіна — а воно до нас приходить. Еге ж... Привозять нам кіно просто під хату і просять: “Заходьте, будь ласка!”

Особливо ІМКА. Ця вже перейшла зі своїми мандрівними кінами просто усі наші сподівання. Піти на фільм, який висвітлює ІМКА, це ж сама насолода!..

Само висвітлювання відбувається за типово таборовим ритуалом. Спочатку, як потиснуться усі люди до дверей, то мусите з усієї сили тримати зубами загортку, а штани руками, щоб з вас не стягнула цього шановна публіка та не роздягла донага. А шапку, то хоч цвяхом до голови прибивай, щоб тобі розгарячковані люди, що руками у повітрі махають, не скинули на землю та не потоптали ногами...

Решта публіки приходе, коли їй забажається і сідає, де хто хоче. Де б ви не сиділи — пів сотні добрих сусідів перемандрює вам обов'язково через ваші всі пальці на ногах і пригадає, де і в котрому місці маєте нагнітки.

Публіка неоднорідна, а кучерява. Сміється у трагічних моментах, коли хтось терпить і гине, а поплакує, коли велика гадина з'їла жабу.

Мій знайомий Коновка сміється з кожного фільму, при чому ірже дискантом, як лошак, що загубився від мами. Або затримує повітря, а потім пирскає та квакає, як стара ропуха. І ось так завжди буває, що Коновка сміється з фільму, а я знову з його дурного сміху. Обом нам весело та й не отямимося, коли час промине. Зміст фільмів ІМКА 95% — “живі”. Оце в'їдуть на екран “ковбої” і як піднімуть стрілянину, то — Боже мій! — тільки те й бачиш, як поперед очі мигають широчезні капелюхи, і кожний стріляє одноразово з чотирьох пістолів. Я хоч і старий вояк, але не можу перенести тієї стрілянини. Закриваю очі й хочу іноді лізти під стілець, на якому сиджу... Такого страху на мене наженуть. І думаю: чому б таких стрільців не післати на фронт до Кореї? Та ж вони там цілий фронт перевернули б догори ногами, а з комуністів тільки пір'я й тріски летіли б!..

А як вийду з кіна — питаю найближчого сусіда: “Не зрозуміли ви випадково, хто кого стріляв, за що і кого застрілив?” “Ні,” — відповідає добродушно ще один так добре зорієнтований, як і я.

Але вчора вже й нашій невибагливій публіці було того

забагато. Фільмові було щонайменше 50 років. На екрані картини виходили косо, боком, а масові — догори ногами. Картини перескакували одна одну, мішалися і тремтіли, як у лихоманці. Рідко яка картина вміщалася на полотно екрану і тому були красуні без голів чи чоловіки з поодрубуваними ногами, або самі руки й тільки не знати, кому вони належать.

Вкінці почув я позаду мене якийсь чоловічий голос, повний обурення:

— Дурнів з нас роблять. Пускають фільми ззаду до переду, та ще й деякі картини по десять разів, щоб довше тривало! Ану, ходімо, “дмухнемо” тому кінооператорові й самі пускатимемо.

У хвилині, як він це говорив, фільм як би хтось наполовині відрубав. Засвітилося світло й кінооператор почав пакувати апарат і стягати невеличкий екран.

А публіка під касу:

— Віддавайте нам гроші назад!

— Чому? — питає спантеличений касієр.

— Бо ви нас обдурили! Фільм був на половині обірваний і без закінчення!

— А що ж ви хотіли, — закричав роздратований касієр, — щоб вам за 50 пфенігів показати може модерний фільм та ще й з закінченням?! Теж дикунські претенсії!...

ТО НЕ ТАК ЯК ВДОМА...

Ясць у містера Герри стільки, що ними можна загатити Іст Ривер, а сира — хоч дамби ним підпирай.

Коли я вперше купував у нього сметану, молоко і яйця, його англійське і моє було таке “гай-інгліш“, що він напався на мене:

— Слухайте, містер, чи ми, бува, не земляки з вами?

— А звідкіля ви будете, містер Герри?

— Ой, ви мабуть не знаєте такого славного міста, як Отинія! — сказав із сантиментом у голосі колишній Гершко, а тепер містер Герри.

— Та якби не знати? Та я ж з Коломії. А моя тітка колись, у давних часах, навіть в Отинії і вчителювала. Пані Стефанська...

— Стефанська? Присягаюся Богом, що вона мене вчила. Земляк, земляк! — скрикнув містер Герри і простягнув руку на привітання з таким розмахом, що лівою мимохідь натиснув яйця на прилавку і розчавив нею мало не півдюжини. Він обтирає руку з яснії, а я й кажу:

— Бачите, містер Герри, який світ малий...

— В Отинії колись казали, що світ тепер такий малий став, що куди не плюнеш, то завжди комусь попадеш, — як не на капелюх, то на ноги. Земляк, сусід і земляк! Ойойой!.. Мушу сказати Рені. То моя жінка так називається. В Отинії по-старокрайовому то вона була Рифка. А ви знаєте, — в Америці все догори ногами... Колись вдома то

я ще кіньми їздив, а й тут, як приїхав 45 років тому, то ще кілька років таку парочку мав, що тільки їх цілувати... А потім прийшли авта, та й коней з міста вигнали. Тільки яйця не змінилися. Кури їх несуть, а я подумав-подумав, що мені далі робити в тій Америці та й взявся за яйця. І так вже 35 літ яєць тримаюся. Сметана, масло, сир — то так на додаток, а головне — то яйця. Ще колись мій небіжчик тато вдома казав: “Гершку, тримайся mocno яєць — то й ніколи не збанкрутуєш...”

І тепер, коли б я не прийшов до Гершка, то він мені ніжно як до брата:

— Що дати, Максимцю? Маю великі, трохи побиті яйця, такі великі, як гарбузи. За пів-дурно. А жінка як спече кейка — то гмгмгм...

— Але я не маю жінки, — кажу Гершкові.

— То добре, дуже добре. А нащо кому в Америці жінка? — почав філософувати “земляк”. — Сорочку випере “чайніз“, а їсти? Купи собі сто “кен“ і кожного дня відкривай по п’ять... А там... і м’ясо, і риба, і фасоль, і сливки, і грушки, і така порторіканська чортовина, що навіть не знаєш, як її назвати... А на смак, — тьфу!... — і Гершко, щоб додати мені більшого апетиту, обернувся і плюнув назад себе.

— А от ви оженилися, а мені то відраджуєте...

— Я оженився, бо мусів. Я оженився з тутешньою, тут народженою, а вона — то не жінка, а холера... Ні, чотири холери до купи. То вам не крайова жінка, що вас шанує, допомагає... Ні, тут жінка вичистить тобі так кишеню, а запротестуєш — то до хати більше не показуйся, а на дворі треба ночувати, навіть і зимою...

Гершко помовчав і тільки покивав головою:

— В мене в Отинії була дівчинка, Сурця. Ви знали того Мехеля Зендера, що його називали “сліпий Мехель“. Він мав готель...

— Еге ж, — кажу. — Навіть сміялися з цього готелю, що в ньому були такі малі кімнатки, що як гість спав,

то ноги мусів виставляти на вулицю...

— Не гарно, Максиме, насміхатися з старого краю...

— І що з тією Сурцею?

— Ото її тато каже: Поїдь, Гершку, до Америки, зароби гроші, вернешся і вженишся з Сурцею...

— Ну, і добре зробили, що приїхали, взялися до яєць і тепер з вас багатир, що вам біда зробить?

— Але ви не питаєте, чи я хотів женитися.

— То як то так?

— А так. Я пішов з нею два рази над море, а її тато зустрів мене і каже: То ти такий чесний кавалер, що мою дочку баламутиш?... Як ти з нею до місяця не оженишся, то всамперед запакую тебе до “дзелю“, а потім відправляю там цюпасом, звідки приїхав...

— А ви йому що на те?

— Що я йому на те?... Ви знаєте, хто в нас в старім краю в криміналі сидів. Страх мене зібрав і не я, — а мене оженили...

— І що? Не щасливі, що так сталося?

— Щасливий... Ви думаєте, що то в старім краю? Тут жінка зрадить, або й виб'є чоловіка, і суд завжди по її боці...

— То що, може ота Рифка і зраджує вас?

— Ні, — заперечив він головою.

— Але побиває...

— Не завжди, а так часом, як скрейзує, то кидає в мене що в неї під руками... Але вона в мене ще золото... У мене є приятель, теж гандлює яйцями, — той має “цурес“...

— Який цурес?

— Вона його б'є регулярно, день у день. Та ще і як б'є...

— А як же то вона його б'є?

— Та правою рукою, а в лівій тримає дзигарок і дивиться, коли має перестати... Щоб і на завтра було...

І містер Гершко тріюмфально та побідоносно посміхнувся...

ПОПЕЦЬКІ СОТНІ

Коли повстанцям вдалося “панцерним п’ястунком” послати до біса “Т-34”, з нього врятувався тільки малий присадкуватий танкіст. На ньому горів одяг. У момент, коли Потапенко замахнувся кинути вслід за ним ручну гранату, він відскочив і крикнув:

— Не стріляйте!.. Я українець, як і ви!..

Тоді нас сімох кинулося мерщій гасити на ньому одяг. Ми зривали той одяг шматками і бачили, як разом з ним відставала й стягалася обпечена шкіра.

В тому місці, де не було шкіри, тіло виглядало, як спечений червоний буряк. Попечений важко стогнав.

Тоді Степан Роговий вийняв кусень вареного сала з торбини, вирізав з середини, покуштував, де не солоне, й сказав:

— Мастіть хлопці, там, де попечене. Хто зна, як вигоїться, може він пристане до нашого загону?..

— А як тебе звати? — спитав Потапенко.

— Василь Кабанець, — простогнав “попека”.

— Ну й були б ми тебе підсмажили, як справжнього кабанця, — докинув хтось із гурту. — Як будеш живий, то ми тебе зватимемо “Попека”.

Так ми його ото помастили Потапенковим салом і охристили. Ми не шкодували, що врятували поручника Василя Кабанця. До двох місяців в нього загоїлися рани і тільки на лівій щоці видніла велика червона пляма.

“Попека” відремонтував нам дві танкетки. Одною він сам їздив, а в другу ми посадили бувшого тракториста

Гуньку. Нераз виручали нас ті танкетки в запеклих боях. А люди там де ми проїздили, лише дивувались...

— Ге, це вам неабиякі повстанці!... Не сором там вояком бути. Дивіться, чортові сини, і танки зорганізували, справжнє військо.

Через оці “Попекові” танки до нашого загону прибуло стільки чоловіків, що мусили наш загін поділити на три сотні.

Ех, і в’ївся був “Попека” тими танкетками німцям у шкіру!... Під’їде, бувало, засяде і по автоколонах і по поїздах. Аж тріски під небо скачуть!..

Одного разу набрали стільки всього, що зброєю та амуніцією всі сотні обділили. Всі одягнені в німецькі однострої та шоломи, тільки по синьо-жовтих стрічках на грудях можна було розпізнати, хто ми такі.

З часом прозвали нас сусідні загони “Попецькі сотні”. Хлопці любили поручника “Попеку”.

— За тим командиром з червоною щокою ми готові піти в вогонь і в воду, — говорили вояки.

А поручник чує, бувало, як вояцтво розмовляє і тільки підсміхається.

— Чортові сини, тепер вони і на край світа зі мною підуть. А рік тому назад мало що живцем не спалили, як поросся під Великдень. Ще хто знає, чи не знайшовся б був такий серед вас, що й шматок хрону був би тикнув в зуби?.. Правду кажу?.. Га?..

А хлопці хором: “Правда-правда, таке могло статись!..”
— сміючись наввипередки.

ФОНД НА РЯТУВАННЯ ТЕЩІ

Десь, через необачність, надрукувала редакція мою приватну адресу. З того часу заливає мене повинь. Не води, бо від води ще можна якось спастися і врятуватися, але від листів окремого доручення ви не скристеся і не врятуєтесь. Якось так в мене завелосся, що я на Новий Рік даю завжди листоноші п'ятку. Він німець з роду. Казав, що колись служив чотири роки в німецькій армії і дослужився був "унтера". Він і виконує свій обов'язок так акуратно з німецькою прецизністю, що найде тебе, хоч ти й заховайся в дірку від ключа, — він і туди зазирне, а побачивши що звідтіля торчать підшви, кликне:

— Містер Булька — листа до вас маю. Мабуть дуже важний, бо поручений.

Беру листа з тривогою в душі, даю йому "кводра" на сигарки і серцем чую-відчуваю, що цей лист коштуватиме мені щонайменше 100 доларів.

По письмі впізнав. Він від побратима з Польщі. В нього шестеро дітей, жінка теж молода й хоче причепуритися, а він сердега мусить теж чимсь прикрити грішне тіло. Польща, як дехто знає, не лежить на рівникові, де круглий рік літо і можна ходити голіським, позакривавши дещо непристойне тропічними лопухами. В Польщі, пише він, така холодюка, що взимі треба одівати п'ятеро або шестеро штанів одні на одні, коли не хочеш замерзнути. Це

дипломатичний натяк на те, щоби післати зразу йому і кожному його підліткові по шестеро штанів зразу.

А там знову пише мій далекий родич з краю:

— Дорогий Максиме! У нас, як знаєш, одна-одніська дочка. Тільки і ця збирається виходити заміж. Партію робить добру. Наш майбутній зять робить молодшим книговодом у наймолодшого книговода нашого найстаршого помічника в плановому відділі радгоспу “Поздихать, але наздогнать“. На весілля, знаємо, не зможеш приїхати, бо у тебе паспорт без права припису, але ти вшануй нашу молоду й поблагослови її на щасливу дорогу. Коли в дочки вродиться син, то назвемо його твоїм достойним йменням — Максимом. І таким робом воно житиме вічно.

Знав чортів підлабузник, чим достукатися до мого серця. Заторкнув і порушив мою найбільшу гордість. Мос ймення, яким я так завжди пишаюся. Коштувало мені це “благословіння“ точно 107 долярів. До посилки з матеріалом на шлюбну сукню долучив я ще метрів 18 доброго сукна з підшивкою і нитками, і коли вони обернуть це у гроші, то куплять стільки водки, що зможуть у ній всіх гостей за чергою не підпити, а купати.

Точно п’ять місяців згодом пише мій родич:

— У нашу хату потрапила атомово бомба, але бомба щастя. Народилася нам перша наша внучка. (Бачите, яке там у Советському Союзі — ударництво і темпи? За п’ять місяців по шлюбі і дитина вже перевиконала норму. Вродилася скоріше, бо знає, що ССРСР мусить з кожного погляду заткнути Америку за халяву). Назвали ми нашу внуку “Нікітя“. Чудернацько трохи. Але знаєш, ми орієнтуємося по “новому курсі“, бо батько робить в передовому радгоспі нашого району, і його дочка мусить мати теж передове й ударне ймення. Ім’я нашого нового генія, вождя, батька всіх трудящих і захисника та допоміжника всім діткам — возлюбленого нашого Нікіти Сергійовича. А втім, семирічка ще не закінчилася і до її завершення ми ще сподіваємося не одного, а кількох си-

нів-онуків. І якби їх народилося навіть трьох, чотирьох чи п'ятьох — всіх їх назвемо Максимами, за номенклатурою: Максим Номер один, два, три і т. д. На хрестини не можемо тебе запросити. З подорожжю бувають іноді маленькі ускладнення. Приїхати можна і літаком, але якби довелося повертати назад, то хіба окружною дорогою через Караганду або Колиму. Це в залежності від того, яку тобі назначили б маршруту. Так ти і без цієї майбутньої прогулянки будь, як завжди, великодушний і поблагослови, чим ласка, нашу многонадійну першу внуку і майбутню радгоспну ударницю, — кінчився лист приятеля.

Поблагословив. Коштувало рівно, наче втяв, 200 долярів, хай вона їм там окапуститься та їхня нова потіха.

Вчора дістав я знову кілька листів з проханням допомогти, і серед них листа з Німеччини від незнайомого мені ідеаліста, виїмка і добряги, який — повірте чи ні — хоче посвятитися для тещі і пише дослівно:

— Достойний добродію Булька! Обдарував мене Господь тещою. Вона сердешна, як і всі вони, тещі, одним салом мазані. Скупия така, що за копійнку з церкви скочить, а гидра злісниця така, що мене їсть, жінку гризе, а дітьми закусє. А дав нам їх Бог аж шестеро.

Мабуть з тієї її постійної доброти й ласкавості дістала язву серця. До часу її захворіння ще було с'як-так. Тобто, відбивали ми всі наступи з жінкою хоробро й удачно, як Виговський москалів під Конотопом. Але оце приходить кінець світу. Не від легендарного світового потопу, чи модерний від гідрогенної бомби, а від тещі. Так, від тещі. Десь вичитала вона на наше нещастя і безголов'я, що є в Німеччині такі лікарі-спеціалісти, які переводять дуже вдало операцію серця. І ось тепер, якби її хто підпалив. Крики й буча в хаті — роби їй таку операцію. На тутешні німецькі гроші це дуже коштовна справа, потрібно 50 тисяч марок. Але на ваші американські воно обійшлося б і 10 тисячами. Я не хочу, пане Булька, щоб ви ці гроші дали. Боже хорони, збави, відверни і врятуй.

Я обчислив це зовсім просто. В самому тільки Н'ю-Йорку є вас понад 100 тисяч українців. Хай кожний з них дасть тільки по 10 центів. Не згадую вже тих наших патріотів, які розсипані по всій Америці. Що воно там 10 центів для кожного з вас, що заробляєть тисячі доларів кожного року. Просто смішне, незначне й глупе "ніщо". А за цих 10 центів, — ви тільки подумайте, — відкупите зразу спокій аж для дев'яти душ. Для мене (о, я тут перша безпощадна жертва!), жінки і шестеро дітей. Тестя не враховую, бо він десь пропав. Рятувався втечею. Десь, з якогось сховища, написав він листа: "Вернуся додому щойно тоді, коли моя найлюбіша дружина зміниться в янгола і ширятиме з архиянголами в небі".

Найдорожчий пане Бульцуню! Клянуся вам на кості моїх предків, що я не хочу від вас ні зломаної копійчини. Ви напишіть тільки дуже довгу й сантиментальну статтю зі закликом, щоб заснувався комітет, який зайнявся би збіркою на "фонд рятування тещі".

П. С. Не робіть цього даром. Коли піchnуть напливати гроші, ви поманіпулюйте ними так, щоб і вам прилипло до рук хоч зо дві-три тисячки. Як бачите, справа чиста й без усякого ризику, а ще й з виглядами на добрий і легкий заробіток...

Ой, і зворушив мене цей такий ідеалістичний лист. Зворушив до глибини мою емігрантську патріотичну совість, бо тут не одну там якусь особу рятуєте, а простягаєте зразу аж дев'ятьом особам руку допомоги.

Радився я в цій справі різних людей, серед них теж і ветеринара д-ра Буца. Виходить, його зацікавила вся справа, бо стягнув брови, потер у глибокій задумі чоло і каже:

— Зі збиранням фондів для цієї тещі — трохи складна річ. Післати їй лік. Я знаю такий дуже успішний і дешевий. Вистане пів чайної ложечки помішати з молоком і кожного вечора випити коротко перед сном. Завелика доза могла б зразу вбити людину. За успіх ручаюся. Я

випробовував успішність цього ліка не десятки, а сотні разів.

— Ну, то кажіть мерщій, як називається цей лік?

— Ой, вибачте, як на зло, забув його назву. Знаю, що коштує точно 59 центів. Купити можете й самі. Без рецепти у кожному “драгсторі”. Це велика фунтова коробка, наповнена мукою, а на ній із задерними догори ногами лежать дві здохлі миші...

ДВА ВОЙОВНИЧІ ПЛЕМЕНА

Є на світі два войовничі племена. Вони обидва мають у крові чи в душі якийсь просто невгамований гін до того, щоб воювати й нещадно нищити противника. Перші — це славетні лицарі — самураї, а другі — “діпісти”...

І якщо діло йде про геройство і бойовий запал, то всі оці самураї нам, діпістам, ані не по коліна. Не вірите? Зайдіть, будь-ласка, до будь-якого нашого табору або на яку-небудь “приватку”, де проживає ваша “братія”, і побачите й почуете, що я не займаюся якимись там плітками, тільки пишу щиру правду.

Війна десь далеко, в якійсь там Кореї, а в нас кожний скрегоче зубами, рукави засукує й тільки чує:

— Ось нас там немає, то ми тим (тут нецензурне слово) показали б, по чому лікоть каші.

Немає там нашого брата, й тому “до перцю” здалися всі оці чотирьохмоторні літаки та морські велетні, все одно нічого не вдіють, бо там немає діпістів. Мав я розмову з нашими колишніми полковниками. Вони твердять, що на Корею обов’язково треба було б надіслати загін козаків чорношлишників із списками і тачанками. “Повірте, — переконував мене один старий кіннотчик, — що якби так кілька сотень козаків рухнули в атаку, крикнули — уррра! — і ще до сонця блиснули шаблями, то ці червоні поскакали б зо страху в море разом з своїми танками й літаками”.

Пишу про це і чую, як поза шкіру ніби якісь мурашки пролазять...

Ех, та чи лише тільки те?...

— Що там якісь ООН, — крикнув нервово підтоптаний політик, мабуть, чи не колишній ще чиновник “їхнього величества”, — от, знять би чобіт, і халявою, халявою поза вуха цих панків, що то сидять там і нічого не роблять, і так довго будуть радити, аж поки червоні не зіпхнуть корейців у море та не потоплять як суслів.

Він так був розгарячився при тому, що вхопив мене за перед сорочки й обірвав мені два гудзики.

Зайшов я вчора на “Варнер Касерне“, а там народу зібралося, як на базарі або “товкучці“. Голосник передає “Голос Керенського по-українськи“, а народ слухає, рота не закриває і в кожного з бойової гарячки та готовости очі кров’ю зайшли та мало на лоба не вилізуть. Біля мене стояв якийсь широкоплечий дядько і так був під кінець передачі захопився, що я відступився трохи від нього, а то, думаю, вискочить на лавку й гукне: “Вперед за мною, на барикади!!!“

Після передачі, в якій подали, що американці перекидають свої сухопутні війська на Корею, в таборі вибухла паніка. Таборова Рада скликала з цього приводу надзвичайне засідання, й один член “рубнув“ таку промову, що аж на залі запахло брезентами й атомовими бомбами.

Без жартів, шановні читачі, це щиросердечна правда і тільки зі скромности не подаю дати й години. Мої сусіди збираються купувати візочки, а на дев’ять зморених коней, що їх ще тримають деякі власники в будах коло табору, дивляться всі діписти й зітхають, ніби до якоїсь задушевної мрії, при допомозі якої можна б рятуватися та добитися хоч би до Піренеїв...

Бо, що не кажіть, але на авто нема що розраховувати. Вийде бензина і хоч сядь і плач, а для “кінського мотору“ ви знайдете бензину за кожною межею.

Якийсь громадянин використав уже сучасну паніку і

продав свого воза з кулявою, сліпою конякою, якою приїхав до Мюнхену аж з історичних Кобеляк, за дві тисячі німецьких марок!

Вчора я запримітив, як колишні молоді вояки, на спілку із сумівцями, визначували на площі за табором білими дерев'яними кілками, як і де копати шанці.

Ціна на консерви і сухарі в таборі підскочила вдесятеро й їх можете купити тільки за золоті монети, або за “зелені”.

Вчора теж зайшов я до знайомого й питаю:

— Де ж ваша дружина й теща?

А він показує мені мовчки на дві пари босих ніг, що виставились з-під ліжка.

— А це що? — питаю напошепки.

— Це теща з дружиною пробують, чи на випадок летунського налету зможуть обоє втиснутися під одне ліжко. Й оце переводять перші проби.

— Ну, а ви?

— Я, — махнув зрезигнованою рукою мій знайомий, — мені прийдеться хіба загинати.

Під вечір зустрів я його підхмеленого. А коли теща й дружина “чистили йому шлунок і совість” за те, що він пропив останню десятку, яка була в хаті, він боронився з жалем у голосі:

— Війна, мої дорогі, все одно погинемо!!!

МИ З УКРАЇНИ

І хоч прізвища нас обоїх не закінчені на “енко”, бо моя Максим Максимович Булька, а мого приятеля Мойсей Мойсеєвич Мойсеїв, ми таки з України. Що більше, ми навіть репрезентуємо соборність наших земель: я — Куликів коло Львова, а М. М. Мойсеїв, хоч він і давно вже звідти, — Білу Церкву коло Києва. А знайомство наше прийшло так: Сиджу я на пляжі в Н’ю-Йорку і читаю “Свободу”. Коло мене присівся якийсь старший симпатичний, з щетиною і борідкою на лиці, та з клюковатим носом чолові́га і глипнув на мене, а потім на “Свободу”...

— Ви українець? — питає.

— Еге ж, — кажу йому.

— Я теж, — відповідає клюковатий носище.

— А звідкіля? —

— З Білої Церкви...

— А я з Куликова, коло Львова.

— Ну, то ми з України. Та ще із якої гарної і хорошої України. П’ятдесят років минуло з того часу, як я її покинув молодим хлопцем, але вона завжди в мене в серці на першому місці. Я старий і такий запеклий українець, — каже Мойсей Мойсеєвич Мойсеїв, — хоч ви мене і на кусочки покчайте, то навіть і тоді кожний кусочок буде підскакувати і кричати: “Я з України!” Ой, та наша рідна й незабутня Україна... А її багатство, та золота пшениця і то друге.. Ой, забув, як називається...

— Може соняшники?

— Соняшник, соняшник і його сім’ячка!

— Та Україна, — кажу до Мойсея Мойсєвича, — не тільки пшеницею шумить і соняшником пишається, але в ній вугілля копають і таку індустрію розбудували, що їй майже всі європейські держави по коліна.

— Що там вуголь! — махнув легковажно рукою Мойсей Мойсєвич Мойсєв. — Хто би там порпався, як той кріт, під землею за вуглем, або валив молотом, щоб йому очі з лоба вискакували, коли у нас є пшениця.

— Та воно ніби ваша правда, що у нас є пшениця, але з пшениці не зробиш паровоза і не викуєш танка.

— Заміняти, — каже Мойсей Мойсєвич Мойсєв, — все, що треба тільки Україні, міняти за пшеницю. А танка навіщо кому? Гітлер поїхав був на Україну тисячами танків і втопився в нашому рідному українському болоті. А ви ще не забувайте, що в нас крім пшениці є ще і те друге... Ой, забув знову...

— Соняшник, — підказую Мойсею Мойсєвичу.

— Так, соняшник, соняшник і його сім'ячко. Ну, а теж, як її називають, "франч фрай"... Забрали, ні, вкрали наше найрідніше з України, нашу жарену картоплю на соняшній олії й назвали її "франч фрай"... Можете комусь говорити, але не мені, сімдесятилітньому українцеві, що дурний француз міг додуматись, що картоплю можна жарити на олії. Та ще і з цибулею, — додав з сердитістю в голосі Мойсей Мойсєвич Мойсєв.

— І тут ваша рація, — намагаюся переконати патріота, — але кожна модерна держава мусить мати індустрію, бо без неї не зробить ніякого поступу і не зрівняється з іншими, а що гірше залишиться позаду... Волами, — кажу до Мойсея Мойсєвича Мойсєва, — не можна їздити тоді, коли інші їдуть автами і літають джетами...

— Нехай собі ті божевільні їдуть автами та джетами тай ламають голови. Ви читаєте, що в Америці згинulo минулого року на гайвєях аж 40 000 людей. То ви хочете, щоб і на нашій Україні гинуло кожного року по 40 000 людей? То вам не буде жаль наших українських людей?..

— Та ваша правда, — відповідаю Мойсею Мойсєвичу,

— але авта й джети Україна мусить мати, бо комунікація, та ще й швидка — це основа внутрішньої і зовнішньої сили кожної держави.

— То заміняти! Заміняти і мати все готове. Навіщо сушити собі мозок, як виробити авто чи джета? Заміняти! У нас є те найважливіше: пшениця і то друге... Ой, знову забув...

— Ви маєте на увазі соняшник?

— Так, так, соняшник, соняшникова олія і жарена картопля, та ще з цибулею, а до того квашений ніженський огірок...

— Та стейк теж непогано смакує...

— О, о, українець мені! Ви не українець, а зрадник, як ви збираєтеся міняти стейка на жарену картоплю на українській соняшниковій олії...

— Так, але тепер світ поступовий і все, що може, пхає в консерви. А потім ці консерви експортують і має прихід.

— Консерви? — скривився з огидою Мойсей Мойсевич Мойсеїв. — А от ще ніхто не видумав якби то запхати в них свіжозварений з кропом борщ і жарену картоплю... А можна би... І той, хто помисловий, заробив би мільйони. Чусте? Мільйони!..

— Ну, як бачите, Мойсеє Мойсевичу, то таки на мос виходить. Що навіть на борщ і жарену картоплю потрібні консервні коробки, а для того, щоб їх продукувати, потрібний вуголь і промисловість...

— Вуголь — так, задумався Мойсей Мойсевич Мойсеїв. — Вуголь потрібний. Але знаєте що. Не рухати його. Хай він собі стоїть у землі, а тоді, коли вже всі держави не будуть мати вугля, то тоді ми і наш зачнемо порпати. Бо ви знаєте, що в нас є пшениця і то друге... Ой, знову забув...

— Соняшник...

— Соняшник, соняшник, — Мойсей Мойсевич устав, бо його хтось покликав, а на прощання простягнув руку, — До побачення. І не забувайте, що ми з України. І що маємо і пшеницю і то друге...

ДОМАШНЯ ФРИЗІЄРНЯ

Кожної неділі народу під церквою Св. Юра в Н'ю-Йорку — як бувало колись у Старому краю на відпусті. Муравлище, що коливається, ворухиться, розводить руками і лається...

І ось у тому людському муравлищі, — ви й не повірите, — я вчора зустрів Втичку. Не таку собі звичайну втичку, що її може встромити, куди кому хочеться, а Вартоломія Втичку.

Втичка Вартоломій — це мій друг ще зі школи. Вісім років просиділи на одній лавці. І в'їдалися ми обидва учителям в шкіру, а вони за те нам одинками відплачувалися.

Стою я оце і придивляюся до побожних мирян, коли глип — Вартоломій! Він, чи не він?

На дворі сонце парить, а він смушкову шапку аж на вуха засадив. Народ проходить, здоровить Вартоломія, дехто й капелюха здіймає, кланяючись, а у Вартоломія шапка не підіймається. Навіть не ворухиться, — все одно, якби приросла йому до голови, або яка нечиста сила цвяхами попришпилювала та поприбивала...

Врешті я не витримав, підійшов, зняв умисне капелюха, вклонився, а він посміхнувся, до шапки по-вояцьки козиряє...

— Вартоломій, — кажу, — ти, мабуть, забув, що коли тебе чесні люди здоровлять і шапку здіймають, то і твій собачий обов'язок зробити те саме!..

— Не можу, Максимцю, повір, що не можу...

— Що значить глупе “не можу”? Простудив голову, чи хто у запальчівій дискусії її стільцем опаскудив?

— Ні, ще гірше... — зам’явся Вартоломій.

— То може вилисів, виглядаєш на голомозого старцуна-діда?

— Ні, набагато гірше... — а потім узяв мене та й потягнув у якісь півтемні сіни...

— Ну, до речі, що там притрапилося з твоєю головою?

— Ощадність, удесятеро проклята ощадність так її повередувала, оскандалила, розсмішила... Ти подумай, що я вже тиждень на роботу не ходжу... Чуєш, чекаю, щоб голова,... ну, моя власна голова почала подавати на людську голову...

— Та вона, Вартоломію, в тебе як будь-то би на місці... Сидить на шиї, вуха — то не на славу тобі, але завжди відставали, а крім цього... Ніс там, де йому і слід бути... Очі трішки замалі до твого обличчя... Ти тямиш, Вартоломійчику, що ми колись сміялися, мовляв, у тебе обличчя як налисник... Але ж, Вартоломійчику, ти ніколи не мав амбіції їхати до Галливуду і робити там акторську кар’єру...

Вартоломій слухає терпеливо, покивує головою, але шапку ще глибше на голову натягує...

— Жіноча ощадність, розумієш? Триклята жіноча ощадність...

— Ні, таки нічого не розчовпаю...

— “Та ти, Вартоломіє, — каже моя жінка, — видаєш масток на оце твоє дурне підстрижування кожної суботи. Кожного тижня 1 доляр і 50 центів. За рік це 150 долярів, а за п’ятнадцять років, відколи ми приїхали до Н’ю-Йорку, це 2,250 долярів. Нове авто, ти марнотратнику, новий завдаток на четверту хату, вісім першоякісних каракулових футер для мене!.. Кінець!.. Кінець цій розтраті!.. Чуєш, кінець! Віднині я купую електричну машинку і сама буду

тебе стригти. Подумаєш — філософія яка там, мистецтво недосяжне...”

— Ну, і чим скінчилося?

Вартоломій боязко розглянувся на всі боки:

— Подивися! Подивися, як виглядає моєї жінки ошадність!..

Вартоломій зняв швидко шапку і ніби на команду повернувся на п'яті, щоб я міг оглянути його голову з усіх боків.

— Ісусе Христе! — скрикнув я. — Що вона тобі сокирою обчімхувала голову і твоє волосся?..

— Ні, електричною машинкою! — каже Вартоломій.

Дивлюся. Лінія зізаду голови така менш-більш рівна, як сліди п'яного, що вип'є сам одну літру самогону, над вухами якби вівці нерівно попідскубували стріху...

— Ну, нічого, з твоєї жінки фризієр...

— Ей, брате, то вже тепер десять днів пройшло, і воно вже трохи підросло та почало вирівнюватися. Ти побачив би мою зачіску зараз таки після тієї першої операції!.. Не повіриш. Мій пес, який вже у нас вісім років, як поглянув на мене — почав гавкати, а потім підтягнув хвоста під живіт і побіг з хати. Я його призиваю-приговорюю, а він ніби на чужого гарчить... Зуби на мене шкірять...

Зміст

Поважніше слово до збірки гуморесок	1
Бизнес на власній нозі	5
Розмова з мухою	8
Сватання по-американськи	15
Оминайте військових побратимів	20
Бій за найкращі чоловічі ноги	23
Американці — купуйте Канаду!	26
Різдвяна традиція	29
...А до Мізурі не їдьте!	32
Часниковий патріотизм	36
“Їх Ексцеленція Кіт“	39
Як я втратив приятеля?	43
Галавін і галавінці	46
Як стати мільйонером?	50
Відкритий лист в обороні чоловіків	53
Я — Сорая	56
Новорічна традиція	59
Крокети з любовною начинкою	62
Мужеська жертвенність і посвята	65
Модерні фільми	69
То не так як вдома... ..	72
Попецькі сотні	75
Фонд на рятування тещі	77
Два войовничі племена	82
Ми з України	85
Домашня фризієрня	88

ОБЛАДИНКА:

ОРЕСТ СЛУПЧИНСЬКИЙ